



DATAȚINĂ

Serie nouă, anul 5, nr. 51, iulie 2018

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța

foto: Iulia PANĂ



Cuprins

03 Editorial - Carsium renaște pe harta turistică a Dobrogei	13 Profesorii noștri „Dansul este limbajul ascuns al sufletului”	28 Interetnica - Centrul Cultural „Teodor T. Burada”, pe scena Festivalului Astra Multicultural, cu tradițiile tătarilor și aromânilor
05 Omagiu Ilustrului la 87 de ani de la moarte - I.N. Roman în eternitatea Dobrogei	17 Povestea vorbelor - A se apropia (ajunge) funia de (la) par; a se strânge funia la par	30 Tradiții românești - Ceasul bun și ceasul rău în zilele bune sau rele
09 Centenarul Marii Uniri. Române, nu uita!! - Constantin Prezan - Generalul unității naționale	21 Proiecte culturale - „O mare de film”	32 Dependența, principalul predictor
11 Obiceiuri de pe la noi - Taina porților	23 Evocări - Constanțeanul Constantin Tomescu în arhivele basarabene(II)	34 Un folclorist dobrogean - Pr. Preda Ionescu
	25 Mamaia retro - Pe vremea când primarul era ”tatăl orașului”	

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU
REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN
REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, ADINA BOCAI

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL
Tehnoredactor: Gabriel VOICU
Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110
Tel./Fax: 0241 61 92 93
E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68
Tel: 0241 61 88 42
E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Carsium va renaște pe harta turistică a Dobrogei

Aurelia LĂPUȘAN

Am scris de mai multe ori despre faptul că la Hârșova, orașul dobrogean de la Dunăre, tellul neolitic se afla în iminent risc de a se prăbuși peste casele oamenilor. Alunecările de teren scoteau fragmente de ceramică pictată și obiecte din patrimoniul inestimabil al zonei. S-a știut de mult că Tellul este cel mai mare monument de acest fel din România, iar unele descoperiri din anii 1960-63 și apoi după 1985 au un caracter unic în Europa, cele mai importante aparținând epocii neolitice-culturile Hamangia, Gumelnița, Cernavoda I.

Iată că speranța de a fi stopată distrugerea unuia dintre cele mai valoroase monumente de patrimoniu istoric a renăscut.

Recent a fost semnat contractul de finanțare a unui nou proiect de mare importanță pentru Dobrogea și pentru țară: "Restaurarea, conservarea, amenajarea și valorificarea cultural-artistică a Cetății Carsium (Hârșova)" în valoare de aproximativ 10,5 milioane de lei.

"Imi doresc să dezvoltăm turismul nu doar în zona litoralului, ci și turismul istoric de care beneficiază Dobrogea," spunea cu acest prilej președintele Consiliului județean Constanța, Marius Horia Țuțuianu.

Evenimentul poate părea unul obișnuit. Și necesar. Dar de importanța și efectele lui viitoare nu trebuie să ne îndoim.

Carsium – Hârșova, unul dintre cele mai mari tell-uri din Europa. Așezarea dobrogeană s-a dezvoltat pe o stâncă acoperită cu nisipul purtat de apele fluviului în timpul inundațiilor. Cetatea Carsium pare a fi fost întemeiată la anul 103 p.Hr. de însuși împăratul Traian. Vasile Pârvan interpretează fragmentul de inscripție descoperit în spațiul cetății și-l datează: "Vrednic de luare aminte e faptul, că, deși suntem în anul 140 și cu toate că în apropiere, la Dunăre, avem, în afară de garnizoana dela Capidava, încă și altele, ca de pildă cea dela Carsium (Hârșova), a cărei cetate e ridicată





chiar de împăratul Traian, încă din anul 103...”¹ Inscricția inaugurală a cetății Carsium mai dă mărturie că „În timpul împăratului Nerva Traianus Augustus, învingător al germanilor și al dacilor, pontif suprem, investit cu puterea tribunicară a șaptea oară, salutat imperator pentru a patra oară, consul pentru a cincea oară, părinte al patriei, sub Q. Fabius Postuminus, legat imperial de rang pretorian, ala a II Hispanorum (a construit acest castru)”. Cetatea romană și romano-bizantină Carsium s-a construit, probabil, peste o fortificație getică, încă din a doua jumătate a secolului I p. Chr. „La începutul secolului al II-lea p. Chr., în timpul războaielor dacice, în anul 103 p. Chr., împăratul Traian întărește fortificația cu ziduri din piatră.”²

Cetatea a fost apărată în antichitate de militarii Legiunii I Italica, de corăbierii din Classis Flavia Moesica, de milites scythicii sau de soldații Legiunii I Iovia Scythica. Misiunea lor a fost să apere vadul de trecere a Dunării din apropiere, unul din cele mai importante de pe acest segment al limesului. Dovadă stau stampilele unităților militare înscrise pe cărămizile utilizate la ridicarea construcțiilor din cetatea Carsium (Ala Gallorum Flaviana, Classis Flavia Moesica, Legio I Italica).

Fortificația este cunoscută în izvoarele romane cu numele Carsium (un toponim de origine tracică legat de aspectul stâncos al zonei, de la care derivă și numele de astăzi, slavizat, al localității).

Ea este menționată frecvent în toate documentele antichității începând din secolul al II-lea p. Chr., până în secolul al VII-lea (Ptolemeu, Tabula Peutingeriana, Itinerarium Antonini, Notitia Dignitatum, Hierocles, Procopius, Geograful din Ravenna) cu numele de Carsum, Carsio, Carso, Carsos.

Între anii 527-565 p.Hr. Împăratul roman Iustinian a luat măsuri de restaurare a cetăților de pe malurile Dunării, intitulându-se apărător al siguranței și liberei circulații pe marile căi de comunicație ale fluviului.

La Hârșova s-a descoperit cel mai mare număr de stâlpi miliari (borne de drum roman) din Dobrogea.

Acest fapt demonstrează că autoritățile au reparat și întreținut, în antichitate, în condiții optime, permanent, drumurile care asigurau legătura fie de-a lungul limesului dunărean, fie în interiorul provinciei cu celelalte așezări. De aici rezultă și importanța localității antice ca zonă comercială și de tranzit, cum demonstrează descoperirile de până acum.

Mai mult, cercetările arheologice au identificat și o bazilică creștină. Din săpăturile arheologice mai vechi provin vase cu simboluri creștine (pești, cruci), opaițe cu toartă în formă de cruce. În morminte au fost identificate o serie de elemente de ritual creștin. Toate acestea sunt explicabile dacă ținem seama de faptul că în secolul al V-lea Carsium figura între cele 14 orașe reședințe episcopale din Scythia.

Piese arheologice de maximă valoare documentară a păstrat cu sfințenie în Muzeul orașului mai întâi învățătorul Ioan Cotovu, unul dintre apostolii școlii hârșovene, și în ultimele patru decenii devotatul, pasionatul, misionarul profesor Nicolae Constantin. Astăzi, acest păstrător de comori hârșovene, paznic de far la porțile trecutului poate să-și vadă visul cu ochii.

¹ Vasile Pârvan: Începuturile vieții romane la gurile Dunării, Ed. Cultura Națională, București, 1923, pag. 122

² <http://www.harsova.ro/cetatea-carsium/>

I.N. Roman în eternitatea Dobrogei

AURELIA LĂPUȘAN

Scrisa Horia Roman în "Cenușa visărilor noastre...": "La 12 iulie 1931, într-o minunată dimineață de vară dobrogeană, tata se despărțea de noi în Constanța "la marginea mării", răpus de un fulgerător atac de inimă.

Pierdeam pe camaradul meu de jocuri din copilărie, pierdeam pe cel mai tânăr, mai drag și mai înțeleghător prieten. Cu plecarea lui dispărea, pentru totdeauna, lumea plină de flori și de soare, lumea fără griji din casa noastră de la Constanța".¹

A doua zi, în "Neamul Românesc", Nicolae Iorga scria, printre altele: "Ioan N. Roman s-a stins subit la Constanța... Acuma patruzeci și ceva de ani, un tânăr ardelean câștigase multe prietenii prin frumusețea sa de săliștean cu ochii negri și barba deasă, prin meșteșugul versurilor însuflețite de spiritul eminescian și prin vioiciunea condeiului său de ziarist".

I.N. Roman a avut parte doar câțiva ani după moarte de onoruri și atenții publice.

La 25 septembrie 1932, a fost inaugurat bustul realizat în bronz de sculptorul I.C. Dumitriu Bârlad, unul din marii plasticieni ai vremii, autor al statuiilor lui Ferdinand, Carol al II-lea, Voievodului de Alba Iulia – Mihai, reginei Maria, a lui Take Ionescu, Titu Maiorescu, N. Filipescu, Spiru Haret, Al. Averescu, Ion I.C. Brătianu, Vintilă

I.C. Brătianu, I.G. Duca, N. Iorga, A.D. Xenopol.

Momentul inaugurării a rămas imortalizat pe o fotografie aflată în păstrarea nepoatei, dr. Cecilia Roman și publicată în cartea "Cenușa visărilor noastre." George Brătianu, în prim planul unei mulțimi din care se desting chipuri de adulți și mulți copii.



"Dobrogea Jună" (XXVIII, nr. 147, 28 septembrie 1932, p. 1) al cărui patron, Constantin Sarry, fusese bun prieten cu "Ilustrul", descrie momentul, cu multe detalii, sub titlul "O mare sărbătoare dobrogeană": "La această pioasă solemnitate a participat aproape tot orașul și județul, reprezentate prin numeroase delegațiuni de cetățeni din toate cartierele

orașului, fiecare comună din județ trimițând și delegații ei, întrucât neuitatul Ioan N. Roman era cunoscut și iubit nu numai în orașul său de reședință dar chiar dincolo de limitele județului nostru, pentru că ilustrul dispărut nu era numai un constănțean, el aparținea întregii Dobrogei, căreia i-a închinat cea mai mare parte din

activitatea sa politică, socială și intelectuală. Județele Caliacra, Tulcea și Durostor au trimis și ele delegațiile lor, care să aducă omagiul de recunoștință acestui mare luptător dobrogean. Au mai participat apoi ca admiratori personali numeroși cetățeni din toate clasele sociale și din toate confesiunile: turci, tătari, greci, germani, bulgari, albanezi, armeni, lipoveni etc., într-un cuvânt tot ceea ce mozaicul etnic al acestei provincii cuprinde cu coloratură etnică și confesională".

"Dobrogea Jună" (XXIX, 115, 26 septembrie 1933): "Ioan N. Roman de bronz"- "Era într-o zi de toamnă, cu soare rar pe Mare, când am coborât în Constanța ca să

fim martori la desvelirea statuii lui Roman. În răscrucea dintre gară, prefectură și b-dul Carol el aștepta liniștit și nevăzut sub pânze. Mâine va face parte din alcătuirea acestei piețe și trecătorii se vor grăbi pe lângă el fără să-l mai deosebească. Dar astăzi umple locul nemăsurat de înalt și de alb, și toată Constanța nu e decât un amfiteatru cercuit împrejur ca să-l vadă cum se

¹Horia Roman, Cenușa visărilor noastre, Roma, 1969, p.53.

naște. În ceața de dimineață de dincolo de farul din larg fumează drept două sau trei vapoare. Mai departe, spre miazăzi, în lungul țărmului, sclipesc poate niște acoperișuri, ca niște geamuri cu flori de grădină de iarnă.

Când l-am văzut cea din urmă oară pe Roman era în anul când se sărbătoreau cincizeci de ani de viață românească a Dobrogei. Treceam alături, prin susul orașului, pe unde hoinăream copil, prin iarba prăfuită și pe sub aripile morii de vânt. Astăzi pământul a fost înghițit de noile cartiere, iar moara și-a deschis într-o seară aripile ei și a pornit către lună. Roman era ca un martor al vremurilor și-mi povestea de fiecare schimbare cu întâmplarea ei. Locul se făcea iar ca odinioară și ochii amintirii îl puteau vedea ca atunci.

Cu un cuvânt, însoțitorul meu dă râma sau zidea o lume și mi se părea, ascultându-l întors acolo, că e chiar duhul plaiurilor acestea dobrogene, care păstrează vechile legende și înoadă la ele altele noi, când cu un râs, când cu un suspin. Cu rădăcini în Ardeal, născut în Basarabia, trăit la Iași, cu legături la București, el se opri în Dobrogea, într-adevăr ca un ultim popas la marginea pământurilor românești.

Am întârziat apoi la el în casă, în biroul de avocat constănțean, în care într-o răscolire de hârtii și o răscolire de amintiri, clienții se petreceau fără întrerupere, cu pricinile lor mai mari sau mai mărunte. Îl spionam puțin, în legătură cu acești oameni ai întâmplării, turci cu vorba stricată și localnici crunți și iuți la limbă. Îi împăca pe toți, cu o știre sau cu o glumă, punea o dată unui act, sau dădea o întâlnire la o înfățișare și-i însoțea până la ușă cu aceeași voie bună. Cineva îl întreba de băieți, ce mai fac, și o înviore neașteptată trecea peste tot obrazul, păstrat înainte sub o mască zâmbitoare. Părintele trăia în el cu o putere de înduioșare pe care nimeni n-ar fi bănuțit-o. Rămânea cu mâna pe articolul de gazetă încă neisprăvit și vorbea de copii și de nădejile legate de ei. Chema pe cel care se mai găsea în odaia vecină, cu un tertip oarecare, ca să-i spună că un scriitor de la București a venit să-l vadă și să-i ceară ceva pe care numai el știa, unde e.

Și îmi făcea cu ochiul, ștrengărește, trecându-și mâna prin bărbuța încăruntită, pe când băiatul, nevinovat, se apleca peste saltare.

Astăzi... prietenul meu mai bătrân și mai înțelept de altădată, mă privește fără supărare. În fața lui, Marea s-a luminat până în fundul cerului și peisajul e curat și umanizat ca o acuarelă.

Ioan N. Roman n-are nevoie, cu acest prilej, de o biografie. Viața lui o cunoaștem toți, pentru că s-a împletit până ieri cu a noastră. Constanța are



1936 bustul lui IN Roman

azi, în bronz, în mijlocul ei, așa cum îl întâmpina în fiecare dimineață când ieșea la munca lui zilnică. El s-a oprit numai într-o bună zi, de acea oprire care ne așteaptă o singură dată pe fiecare, dar pasul din urmă a fost o trecere în această lume a amintirii.

Aici, la marginea Mării, în bătaia vântului din larg, loc de odihnă visat zadarnic de cel mai mare și iubit poet al lui Roman, și la marginea țării, unde a trăit și a luptat ca un bun ostaș, el vorbește oamenilor care vor poposi o clipă să-l privească, de înalte și mândre idealuri. Pentru noi, care am avut norocul să-l cunoaștem în asemenea moment e un prilej de duioșie, dar pentru toți ceilalți el este o lecție. Să ascultăm și noi glasul acestei lecții, care amintește de o viață închinată celor mulți, de bucuria studiului, de împlinirea zi cu zi a datoriei, de dragostea familiei, de puternicele satisfacții ale creșterii neamului și țării. Roman s-a jertfit încă odată și s-a întors între noi, ca să fie mai multă vreme, peste hotarele vieții omenești, această lecție.



personale, a urmărit zi de zi, pe lângă realizarea atâtor opere frumoase și apropierea corpului judecătoresc de cel al avocaților. D.C. Mureșanu, emeritul dascăl, după ce enumeră personalitățile pe care le-a dat Moldova în toate domeniile, subliniază activitatea româșcanului d. Dimitriu, ale cărui calități le scoate în relief. D. av. Dimitrie Țimiraș citește următoarea improvizație:

Eu sunt un biet ateu / Nu cred în Dumnezeu, / Pentru c-a-nchis hain. Ochii lui

Rosmarin: / Admir pe Dimitriu / Pentru c-a profanat sicriul / Lui Roman și ca-n vis / El ochii i-a deschis.

D. Traian Constantinescu vorbește despre generoase și fructuoase munci desfășurate de Dimitriu la societatea orfanilor de război.

D. N. Chirescu elogiază calitățile de român și naționalist ale aceluia care a știut să înfăptuiască monumentul ale tot așa de bunului român Ioan N. Roman.

D. George Dobias amintește de o altă însușire sufletească aleasă a d-lui Dimitriu, aceea de bun prieten, însușirea aceasta a fost principalul element în imortalizarea în bronz a chipului lui Ioan N. Roman.

D. Constantin N. Sarry rostește următoarele versuri scrise cu acest prilej:

Cu voia dumneavoastră, prea onorați convivi, / Mulți, sub regim de apă, iar alții sugativi, / Voiu

²pseudonimul literar al lui IN Roman

Știa câtă nevoie avem de ea. Să ne pătrundem cu gândul care vine de dincolo de lumea noastră, Constanța să fie mândră și vrednică de lecția pe care ne-o ține tuturor în cântecul de slavă al mării". Semna Emanoil Bucuța.

"Dobrogea Jună", (XXIX, 84, 16 iulie 1933, p. 1) – "Comemorarea lui Ioan N. Roman": "Împlinindu-se doi ani de la moartea aceluia care a fost, sub toate raporturile, o ilustrațiune a vieții publice dobrogene, comitetul care își luase sarcina și a dus la bun sfârșit fixarea definitivă în bronz a chipului distinsului dispărut, a hotărât să dea o masă în onoarea D-lui G.L. Dimitriu, președintele căruia se datorește în cea mai mare parte realizarea acestei frumoase opere. La această inițiativă s-au raliat și o mulțime de alți prieteni. Astfel că aseară în sala cea mare a hotelului "Palace", s-a întrunit un ales mănunchi de doamne și domni, atât întru comemorarea prea iubitului Ioan N. Roman, cât și pentru cinstirea meritelor d-lui Dimitriu.

După un copios menu, cel dintâi a luat cuvântul, în numele comitetului, d. Aurel Vulpe, care a ținut să releve meritul d-lui Dimitriu în această frumoasă înfăptuire.

D. Ion Bârzan a evidențiat calitățile multiple ale scumpului decedat.

D. I. Theodorescu-Valahu, decanul baroului, face elogiul d-lui Dimitriu, magistratul superior care, cu toate amărăciunile



spune vre-o trei versuri l-acest frumos banchet / Căci, precum știți, Ilustrul a fost întâi poet... / C-a onorat și bara? / Dar cine, nu o știe / Cu verva-i, cu talentu-i cu rara-i măiestrie, / Așa cum el slujit-a la al Dreptății templu / Mulți ani va fi să serve urmașilor exemplu. / Înalta misiune sublimă, de-avocat / A ridicat-o Roman în rang de-apostolat / Dar bara, domni de seamă și doamne zâmbitoare, / Oferă satisfacții mai mult... exterioare / Felicitări din gură, adeseori pizmașe, / Potop de gratitudini, transcrise în răvașe, / Jurisprudențe proprii, concluzii magistrale / Colegiale giruri și cote colegiale / Onoruri, onorarii, bani mari și tot mai grei / Ambițiuni comune și mângâieri vulgare, / Nevrednice de-un suflet din cele tot mai rare, / Un suflet ca acela înălțat acum doi ani, / Un suflet c-al lui Roman ce-s- "anfișă" de bani... / De aceea nu odată candidul Rosmarin, / Răsferecat în casă, lâng-un pahar de vin, / Chemând din ceruri muza, p-Euterpe ori p-Erate, / Mai des pe Melpomena, pe care-a preferat-o, / În sunete de liră, și-n picuri de nectar, / Lua contact cu zeii, prin strălucitu-i har / Într-aripat ca zeii, prin grație divină, / Își degaja gândirea și sufletul din tină, / Și deși om terestru și hărțuit din greu, / Se lepăda de carne și se credea un zeu, / Veți recunoaște, doamne și domni din toată țara / Că mângâieri de-acestea nu le oferă bara. / Ca unul care zgârâi și eu ades hârtia / În râvna și-n plăcerea de-a prinde Poezia, / Să gust măcar o clipă din farmecu-i suav, / Să-nchin întreg paharul – și-nvit și zaiafetul - / În sănătatea celui ce-a nemurit Poetul! / În sănătatea celui ce, neîntrerupt zi-noapte, / Om de cuvânt, de lege, dar mai ales de fapte, / În bronz el veșnicit-a mareața sa figură. / Și-ntr-o ținută-n care, parcă ar șopti: "Băieți / !Și scumpi colegi de bară, fiți și puțin poeți" / Căci Dreptul și-orice altă știință ar fi să fie, / Atunci când nu îmbracă și-un pic de poezie, / Devin domenii sterpe, creațiuni precare, / "Da. Dreptul și-orice altă știință efemeră, / "Cu cât vor fi legate mai strâns aci, de Terra, / "Prin forme, prin formule, ori prin conveniente, / Frumos etichetate dar totuși niște... zdrențe, / Rămân rețete stranii – le râd chiar eschimoșii - / "Căci vindecă bolnavii și-omoară sănătoșii! / "În numele, dar, sacre-i și eternei Poezii, / "Le mulțumesc eu, Roman, la cei doi Dimitrii, / "Că, respectându-mi gândul și firea



și-al meu port, / "Nu mi-au mai pus cravata, să nu sugrum și mort! / "Cravata care are în ea ceva de zgardă / "Și ea, convenientă, stupidă și bastardă... / "Voi știți c-asemeni forme, vai, cât le-am detestat / "Și n-ajunsei de-aceea... nici bărbățul de stat! / "Ei mi-ai lăsat piept liber, cum am dorit și eu, / "Să cânt, să cânt în versuri, să cânt, să cânt mereu, / "Să cânt Dreptății oarbe, s-o-nduplec să-și ridice / "Pleoapele să fie așa cum i se zice! / "Să cânt, să cer iertare, la toți câți le-am greșit, / "Să cânt o mulțumită, la cei ce m-au slăvit!"

D.G. Popescu, primarul municipiului, accentuează și d-sa frumusețea și importanța operei realizate, în aceste vremuri atât de critice.

Ultimul ia cuvântul d. Gh. L. Dimitriu. Foarte emoționat d-sa trece peste amărăciunile personale "scormonite" de d-l Valahu. Atribue înfăptuirea monumentului lui Ioan N. Roman, colaborării întregului comitet și dărnicii tuturor cetățenilor. Face apologia sentimentului datoriei – fiecare cetățean având obligațiunea de a activa și în afară de opera funcțiunii și profesiei sale, altfel neputându-se face față nevoilor sociale atât de multiple și de complexe – și al sentimentului prieteniei, atât de necesar în raporturile dintre oameni.

D. Dimitriu încheie propunând colaborarea mai departe a acestui comitet, care să se transforme într-o societate prietenească, destinată a se ocupa de opere de binefacere și în prima linie cu imprimarea întregii opere literare a lui Ioan N. Roman.

D. Colonel D. Petrovici propune și asistența admite să se trimită sculptorului I. Dimitriu, care a imortalizat atât de reușit și atât de generos bustul ilustrului, o telegramă de bună amintire.

Masa s-a terminat la ora 1 din noapte în cea mai amicală dispoziție".

Constantin Prezan - Generalul unității naționale

Sorin BERCARU

Pregătirea și dotarea Armatei Române a fost unul dintre domeniile care au suportat cele mai semnificative reduceri bugetare în perioada premergătoare Primului Război Mondial. Dimitrie A. Sturza, care era și Ministru de război în 1901, justifica aceste reduceri spunând că *"decât o mare oștire nepregătită, este mai bine să avem una numai de 100.000 oameni, dar bine pregătită"*.

Acestă strategie defectuoasă a avut ca rezultat 15 ani de inconștiență în care nu doar că am avut o mică oștire de 100.000 de oameni, dar nepregătită și neechipată. Greșelile unor politicieni de duzină aveau să ne coste scump. În ciuda acestui fapt, România a fost binecuvântată cu oameni care s-au ridicat la înălțimea momentului oferit de istorie, de la cei cu putere de decizie până la omul de rând, fiecare efort și sacrificiu al lor ducând la ceea ce avem azi în istoria noastră, România Mare.

Între aceste personalități, cel pe ai cărui umeri a apăsător cel mai tare această perioadă a istoriei noastre este, fără îndoială, **Mareșalul Constantin Prezan**, om cu o profundă înțelegere a soldatului român, el va rămâne în istorie drept unul dintre cei mai desăvârșiți strategii ai Armatei Române, legându-și numele pentru totdeauna de actul Marii Uniri.

Născut la 27 ianuarie 1861, în satul Sterianul de Mijloc din comuna Butimanu, a urmat

școala primară din satul natal. În 1874 a devenit elev la Școala Fiilor de Militari din Iași, apoi a urmat Școala Militară de Infanterie și Cavalerie. În 1881 a fost printre primii cursanți ai unei noi instituții de învățământ a Armatei Române: Școala Specială de Artilerie și Geniu. Student eminent fiind, câștigă prin concurs dreptul de a fi trimis în străinătate pentru a urma cursurile prestigioasei Școli de Aplicație pentru Artilerie și Geniu de la Fontainebleau.

După terminarea cursurilor, deține mai multe funcții la care face față cu succes, iar în 1896 este numit în Statul Major Regal ca adjutant pe lângă Principele moștenitor Ferdinand, funcție pe care a ocupat-o până în 1901.

Numit Comandant al Corpului 4 Armată, Prezan se implică în politica sensibilă a României din preajma declanșării Primului Război Mondial: lucrări de întărire spre granița cu Austro-Ungaria, recunoaștere în vederea trecerii la vest de munți, constituirea de grupuri de acoperire în principalele trecători și instruirea trupelor. La declanșarea mobilizării armatei, Corpul 4 Armată se transformă în Armata de Nord, generalul Prezan fiind numit comandant al acesteia. Armata de Nord a înaintat pe teritoriul inamic 80-100 km, eliberând o suprafață de 1.200 km pătrați, atingând aliniamentul - sud Vatra Dornei-est Răstolnița-Pantele de vest ale Munților Gurghiului-est Sovata-Praid-Odorhei.



Însă, datorită carențelor de ordin logistic, forțează Armata de Nord să se retragă începând cu 20 septembrie 1916, pe vechea frontieră, unde trece la apărare. La 1 octombrie 1916, Generalul C. Prezan participă cu succes în "Bătălia Trecătorilor", iar la 11 noiembrie 1916, îl găsim Comandant al Grupului de Armate Prezan, primind misiunea apărării Capitalei. Luptele grele purtate pentru apărarea Bucureștilor vor fi fără izbândă, iar la 23 noiembrie Bucureștiul va cădea în mâinile Puterilor Centrale. Apoi, trupele Grupului de Armate Prezan vor duce bătălii de întârziere spre a permite Guvernului Român retragerea spre Moldova, grupul fiind practic desființat după luptele pierdute de pe aliniamentul râurilor Cricov, Prahova și Ialomița.

La 30 noiembrie, Prezan este numit șef al Marelui Cartier General. În noua funcție începe cu realizarea concentrării armatei

în Moldova, restabilirea disciplinei în rândul corpului ofițerilor și al trupei și ridicarea moralului armatei, refacerea (redimensionarea, reorganizarea, înzestrarea) armatei, reglementarea raporturilor de comandament cu aliatul rus și neutralizarea efectelor revoluției bolșevice. Concomitent cu aceste acțiuni, Marele Cartier General, sub comanda generalului Prezan, a acționat pentru pregătirea bătăliilor ofensive din vara anului 1917.

Victoriile ce aveau să vină la Mărăși, Mărășești și Oituz, îi vor conferi Generalului C. Prezan statutul de legendă a Armatei Române, acesta demonstrând clarviziune și destoinicie în pregătirea operațiilor din vara anului 1917.

După stabilizarea frontului și precipitarea evenimentelor revoluționare din Rusia, la 21 noiembrie 1917, Generalul Prezan a fost numit Comandant suprem al Armatei Române, iar la 26 noiembrie Generalul artilerist Alexandu Lupescu, în numele Generalului Prezan, va semna la Focșani, armistițiul cu armatele Puterilor Centrale. La 9 decembrie Generalul Prezan va autoriza acțiunea Diviziei 16 Infanterie asupra celor peste 3.000 de soldați ruși de la Socola, care devenise centrul comitetului revoluționar. Începând cu 10 ianuarie 1918 acesta va asigura trecerea trupelor române în Basarabia, inițial Divizia 11 Infanterie, ulterior constituirea Corpului 6 Armată, pe teritoriul de la est de Prut. Din cauza tumultului politic, creat după înfrangerile suferite în 1916, și în urma pierderii a unei părți considerabile din teritoriul țării, Generalul Prezan demisionează la 6 aprilie 1917.

La 28 octombrie 1918, Generalul Constantin Prezan este readus în fruntea Marelui Cartier General. Concomitent cu executarea mobilizării, Armata Română a preluat controlul asupra orașelor Focșani și Brăila, Corpul 3 Armată a reocupat garnizoanele de reședință de la sud de Carpați și a trecut trupe române peste munți în Transilvania, instituind astfel controlul asupra teritoriilor până pe aliniamentul râului Mureș. Ulterior Generalul și-a concentrat preocupările pe reîntoarcerea familiei regale în București, continuarea înaintării trupelor române în Transilvania și consolidarea dispozitivului trupelor române pe Nistru și în Bucovina. La 8 decembrie, trupele române vor intra în Dej, la 9 decembrie în Turda, la 11 decembrie în Cluj, la 11 decembrie se va înființa Comandamentul Trupelor din Transilvania, iar la 9 ianuarie 1919 se va atinge aliniamentul Sighetul Marmăției-Baia Mare- Jibou -Zalșu-Ciucea -Vârful Găina-Zam.

România Mare era înfăptuită, iar Armata

Română, sub comanda Generalului Prezan, îi era santinela. Dar povestea acestui Erou al Poporului Român nu se termină aici, dușmanii Marii Uniri continuau să facă tot ce le stătea în putință pentru a răpi românii Unirea.

Odată cu dizolvarea odiosului Imperiul Austro-Ungar, forțele bolșevice din Ungaria, sub conducerea lui Bela Kun, preiau puterea la Budapesta. România Mare se găsea într-o situație foarte periculoasă! În vest, Ungaria bolșevică, iar în est Rusia Sovietică. Era evidentă colaborarea dintre cele două entități ostile Romaniei. De aceea Generalul Prezan, în concordanță cu doritele Guvernului Român, trece la acțiune.

La 20 iulie 1919, trupele bolșevizate ungare declanșează ofensiva împotriva granițelor României Mari, iar trupele române, dispuse în apărarea graniței, trec la contraofensivă, forțând Tisa. În seara zilei de 3 august, Armata Română intră în Budapesta, doua zi, defilând pe Bulevardul Andrássy. Cu modestia-i caracteristică, Generalul Prezan, deși se afla la 15 km de Budapesta, refuză să prezideze parada militară a trupelor române spunând: *“Nu vreau să umbresc nici gloria Coroanei și nici să iau din aureola lui Mărdărescu. Eu mă duc, el rămâne.”*

În perioada 7-22 noiembrie 1919 s-a realizat evacuarea trupelor române din Ungaria pe malul stâng al Tisei, iar în perioada 24 februarie-30 martie 1920 s-a realizat revenirea în totalitate a armatei române pe teritoriul național.

La 20 martie 1920 Generalul Prezan este trecut definitiv în rezervă, retrăgându-se apoi alături de soție la moșia sa de la Schinetea, preferând o viață departe de tumultul Bucureștilor. Cea mai mare recunoaștere a meritelor sale avea să vină la 25 octombrie 1930, când regele Carol al II-lea avea să-i confere Înalta demnitate de Mareșal al României.

Se stinge din viață la 27 august 1943, fiind condus pe ultimul drum de însuși Regele Mihai I și de Mareșalul Ion Antonescu, conducătorul statului, generalul Constantin Pantazi, Ministrul de Război, generali și ofițeri, personalități politice și cultural ale vremii și mii de români. Onorurile militare sunt date de Regimentele nr. 25 “Mareșal Constantin Prezan” și 7 Infanterie.

Presă vremii avea să îl omagieze : *“...ofițer de rară eleganță morală, un aristocrat în gestul stăpânit, în liniștea cu care întâmpina adversitățile...Nu-și voia prestigiul militar transformat în momeală electorală, nu-și vedea rostul în combinațiile de partid. A vroit să rămână până la sfârșitul vieții militar, generalul unității naționale și nimic mai mult.”* Pamfil Șeicaru - **Curentul**

Taina porților

Adrian NICOLA

Bun găsit domniilor voastre!

Era odată în satul din care vin eu un flăcău care nu vorbea, era mut. Și și-a găsit el fată pe măsură, pentru că tot sacul își găsește peticul, tot mută și ea. Poate veți spune despre înțelegerea dintre bărbat și femeie că nu este întotdeauna cu îngăduială, cum s-ar cuveni, dacă nu-și spun vorbe, ca tot omul cu perechea lui. Numai că ei, fără glas și vorbe, se înțelegeau bine, se îngăduiau unul pe altul, așa că s-au luat. Și-ar fi făcut casă, că erau de felul lor muncitori, dar nu aveau pe nimeni să le dea un petic de pământ. S-a găsit însă un primar milos pe care l-au înduplecat ușor sătenii să le dea loc de casă, așa că în scurt timp cei doi și-au durat, cum au putut casa lor. În dreptul ei și-au făcut porți mari, cât să încapă carul pe ele, cu boi cu tot, fără să le atingă coarnele de lături.

Poartă aveau ei, dar pe lângă ea nu aveau gard, așa că toată curtea lor era laolaltă cu ulița. Pentru ei însă asta nu însemna prea mult, știau că sunt casa lor și curtea lor, așa că atunci când plecau de acasă la cele treburi petreceau un lanț pe după ulucile de margine și încuiau cu un lacăt mare porțile lor. Să se știe că acolo este casă și curte de oameni, nu vreun maidan.

Stând eu și gândindu-mă la oamenii aceia din satul meu și mai ales trecând cu ceva nevoi plaiurile țării prin părțile domnești ale Maramureșului, prin țara Năsăudului și peste obcinile Bucovinei, mintea mi s-a dus către porțile românilor. Porți mari, din lemnul de la arborii deodată cu stră-străbunii noștri, late sau înalte, cu încreștături meșteșugite de lemnari pricepuți a face flori și dintr-un stâlp pe care se urcă seara găinile când le vine a picoti, dară la intrarea în ograda omului; porți din fier întortocheat tot așa, ca florile grădinii; porți cu chenar din zid, de zici că ar fi de cetate... Cu tot felul de porți românul și-a pus stavilă intrării nepoftitului în curtea casei sale. Chiar și Constantin al lui Brâncuși de la Hobița Gorjului a închipuit o poartă din piatră, ce înseamnă ceva aparte, mai greu de priceput pentru alții care nu au cunoscut datinile românului, de l s-a zis „Poarta sărutului”.

Am întrebat pe un om cu poarta înaltă și lată de pe unde am umblat de ce și-a făcut așa o poartă.



Am îngroșat obrazul de i-am cerut lămurire pentru ce îi trebuiau atâtea înflorituri, dar el nu s-a mâniat, a dat a zâmbi de neștiința mea. „Poarta îi după firea omului”, m-a lămurit el. „Cel cu inima seacă are chenar la poartă din trei bârne neșlefuite sau nici atât. Poarta îi este din scândurile de margine, nu din inima copacului și stă legată de stâlpi, precum vrăjmașii. Cel căruia inima îi vine a țipui cât îi ziua de mare pentru viața frumoasă ce o duce și pentru dragul cu care intră în ogradă, nu-l lasă inima să intre pe o văgăună, ca în mină.” „Și leii? Și câiniiăștia, sau ce or fi ei, urcați pe porți, sau care stau străjeri, la alții, în dreapta și stânga porților, ce vor să însemne?” El a dat iar a zâmbi și m-a luminat. „Ei sunt paznicii curții, ca să știe acela ce intră că înăuntru va da de alți lei, lupi sau câini, cu mult mai puternici decât cei din lemn, din fier sau din piatră de la porți.”

Cu ajutorul său am văzut poarta celui mai mare gospodar, care era și primarul lor, lată cât să încapă un car din cel cu fân pe margini, din cel de care nici nu mai știi care-i carul de sub claia de fân, chiar dacă s-ar clătina oleacă, porțile morarului, cu spice de grâu încrustate pe coroana de deasupra, porțile de la casa preotului, cu două cruci pe stâlpii din margini, dar și pe cele de la omul nevoiaș, cu scândura înaltă și bătută des, să nu se prea vadă din uliță sărăcia sa. Și am mai văzut porțile cu lemnul negru și aproape putred, ce se vedeau a fi fost odată mărețe, lăsate acum pe o rână, precum o pasăre cu aripa lovită, ale moștenitorului leneș și nedemn de moștenirea ce i s-a lăsat din truda înaintașilor.

Tot luând eu seama la poveștile ce mi le spun porțile oamenilor, nu am putut să trec cu privirea de băncuțele din dreptul lor, care și acestea aveau, aproape fiecare, tâlcul lor. Și iarăși am găsit pe cineva care să mă lămurească. Era o femeie vârstnică ce își făcea de lucru cu niște gheme de tors răsturnate într-un coș de răchită, cu fața arsă de soare și ochii sclipindu-i vioi sub sprâncenele aplecate către coada ochiului, ca două acoperiluri de case. Femeia aceasta părea a fi zidită, cu băncuța pe care era așezată cu tot, în rama gardului înalt. Da, pentru că și banca de la poarta dumneaei era una nemaivăzută de mine, ca o firidă cu gura către uliță.

Era, sărmana, singură în curtea aceea închisă între ziduri. Mi-a spus cu vocea sigură, de parcă era alta decât privirile ce prinseseră a i se umezi, că uncheșul i se prăpădise de mulți ani, răpus de boală, iar copii, doi la număr, prinseseră drag de cele străinătăți de când se porniseră cu muierile lor să lucre pentru bani mai mulți. „Vezi dumneata banca aceasta?” mi-a zis. „De-aia-i bancă și nu scaun, pentru că în scaun odihnește doar un singur om, iar eu să fiu singură m-am săturat. Și ca mine și alții. Ia te uită peste drum, la casa ceea boierească! Este a lui Costea a Sofinei, că și el tot singur o rămas. Eu mai intru în ogradă și mai dau mâncare și apă la orătânii, da’ el și somnul cel de nămiază tot acolo și-l face. Ni la el, și-o pus și o blăniță de miel pe ea, să-i fie moale. Când se pornește Costea de la bancă, cu țolul după el, înseamnă că poți da pe drum bună seara în loc de bună ziua. Acum îi dus cu o treabă pe la primare, că îl puteai vede și domnia ta.”

Apoi mi-a arătat, la câteva case, pe mâna dreaptă cum ieși din sat, o băncuță la sfârșitul gardului unei curți și alta la începutul gardului curții vecine. „Vezi dumneata lavițele alea aproape lipite? La prima șeade Petru Manda cu Viorica lui, iar la cea de alături Ioan al Marincăi cu Saveta, muier-sa. Au copii acasă, au și nepoți, dar le place și lor să mai afle ce mai este prin lume. Iaca, și-au făcut case alăturate, da nu numa; case, și bănci tot alăturate. Pe fiecare seară se îmbracă de parcă ar mere la biserică și ies la bancă. Fiecare pereche pe a sa. Își mai dau unii altora ce au gătit ori căpătat, dar fiecare este la locul său.”

M-am mirat tare de purtarea lor, doară îi desparte un gard și își puteau da peste acesta ori prin el, printr-o spărtură ori pârleaz anume lucrat, dar nu era nimic de mirare. Cel puțin din ce mi-a spus bătrâna. „În tinereată, să tot fie ca la cincizeci de ani, Petru s-o avut cu Saveta, iar Ioan o avut-o de drăguță pe Viorica. Așa or vrut să se ia, s-or și



pețit chiar așa. Părinții însă se aveau dușmani, și ai lui Petru cu ai Savetei, că s-o certat de la un iugăr de pământ, și ai lui Ioan cu ai Vioricăi, că și ăia s-o dușmănit de la vorbe, și nu i-o binecuvântat. Iar fără binecuvântări, ele fiind fete cuminți și ascultătoare, nu s-or dus după ei. Numa’ că între Ioan și Petru o fost prieteșug încă din pruncie, așa că s-o însurat invers, cum au rămas și în ziua de azi. Și casele și le-au clădit departe de ai lor, aci, spre margine, dar una lângă alta.”

Domniile voastre știu bine că omului nu-i vin doar gânduri curate, iar eu mă socot om, așa că am răs ușor, într-o parte, gândind că poate cei patru și-au dus mai departe poveștile lor de dragoste în spatele zidurilor înalte și groase ce le ținea de gard în jurul curților, dar femeia nu mi-a lăsat timp să-mi duc gândul până la partea lui urâtă. „Amu, să nu gândești dumneata că tăte îs ca la oraș”, mi-a zis ea, „că de mult i-ar fi bătut Dumnezeu. Cum socoți că ar fi putut intra duminica în sfânta biserică ducând cu ei un păcat așa mare?”

O băncuță din lemn frumos adus, ca un jilț și trei perne cusute cu flori colorate, la o poartă, o băncuță scundă peste care au fost aduse ramurile încărcate de frunză ale unui dud, la alta, două băncuțe așezate una în fața alteia, mai departe, și chiar o scândură frumos vopsită pe care cineva a avut grijă să o pună pe marginea unui șanț. Măcar dacă șanțurile au fost cimentuite și aliniat ca la oraș, să rămână obiceiul sfatului de pe buza șanțului. Lumea satului s-a mutat în drum, căci în case, chiar dacă s-au pus televizoare, singurătatea a crescut precum pâinea bine dospită ce dă pe afară din covată. Vorba femeii vârstnice cu care am stat la taină: „Vâj! unul cu mașina, vâj! altul cu tractorul ori cu motoșicul, cu cine să mai șezi și tu de vorbă ca să afli cum îi viața?”. Cum zicea și bunul meu prieten Gheorghe de la Vârtop: „Frate, liniștea e minunată, dar să nu ai prea mult parte de ea”.

Cu smerenie, al dumneavoastră, Adrian NICOLA

„Dansul este limbajul ascuns al sufletului”

Ana Maria ȘTEFAN



*„Dansul este limbajul ascuns al sufletului”
(Martha Graham)*

Absolventă a Colegiului de Arte „Regina Maria”, secția coregrafie și mai apoi a Facultății de Psihologie din cadrul Universității „Andrei Șaguna”, Theodora Spirescu este profesor de balet al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” din toamna anului 2016, fiind pasionată de acest limbaj ascuns al sufletului încă din frageda copilărie.

„Părinții mei lucrau la Teatrul de Operă și Balet „Oleg Danovski”, mama fiind balerină iar tatăl fiind critic de artă și având funcția de secretar artistic.”

Așa se face că și-a petrecut marea majoritate a copilăriei în teatru și asistând zilnic la repetiții, la studiile de balet, a învățat în scurt timp toate spectacolele pe de rost, trăind într-o lume de poveste, într-un basm continuu, în care de fiecare dată își imagina că interpretează un alt personaj. Deși de multe ori, copil fiind a asistat la momente mai puțin plăcute din viața balerinilor, pe care îi admira din umbră, dăruirea pentru această artă și eforturile depuse au impresionat-o mai mult. Știa că pentru un rezultat bun, sunt necesare multe ore de studiu, efort fizic intens îmbinat cu o gândire aproape matematică. Așa că a urmat cel mai important sfat pe care l-a primit din toate părțile:

„Urmează-ți visurile, indiferent câte greutateți întâmpini!”

Un vis realizat cu succes!

În anul 2004, tatăl său, Nicolae Spirescu, a înființat prima școală de balet din mediul rural din țară, în comuna Cumpăna. Persoană cu o viziune foarte deschisă, **Nicolae Spirescu** a oferit copiilor de la sat posibilitatea de a-și extinde orizonturile încă de mici, îndrumându-i spre cultură și balet. **„Pe atunci eu aveam 17 ani, eram elevă în clasa a 11-a, și împărtășeam și eu acest vis. La această școală mama mea era profesoară alături de două absolvente ale Colegiului Național de Arte „Regina Maria”, una dintre ele fiind profesor corepetitor. Eu eram un fel de ucenic, și încetul cu încetul am devenit profesor de balet.”**

În ultimii ani de liceu, a contribuit semnificativ în derularea activităților cu elevii la orele de balet, ajutând-o astfel pe mama (profesoară de balet la Liceul de Arte „Regina Maria”) și a prins gustul meseriei de profesor. **„Mai aveam și un hobby, îmi plăcea să cânt la pian. Țin minte că într-o zi nu a putut veni profesorul corepetitor, și atunci l-am înlocuit. După ce a anunțat că nu mai poate veni deloc, am cântat eu la pian pentru o perioadă.”**

După ce a absolvit liceul, avea deja un post de profesor de balet la Școala de Balet „Nicolae Spirescu”, și așa a început să aibă propriile sale cursuri, lucrând cu copiii mici, dar și cu cei mai avansați la orele cărora colabora alături de mama sa. I-a plăcut și dansul contemporan, deoarece



această formă de dans mai vie, i-a dat ocazia să-și exploateze la intensitate maximă imaginația și să creeze coregrafii inedite pline de emoție. Este foarte atașată de copiii cu care lucrează și este mândră că mulți dintre ei au continuat să studieze baletul la Colegiul Național de Arte „Regina Maria”. Între timp a fost angajată și în trupa de balet a Teatrului de Stat Constanța unde a rămas 5 ani, și a avut ocazia să danseze contemporan.

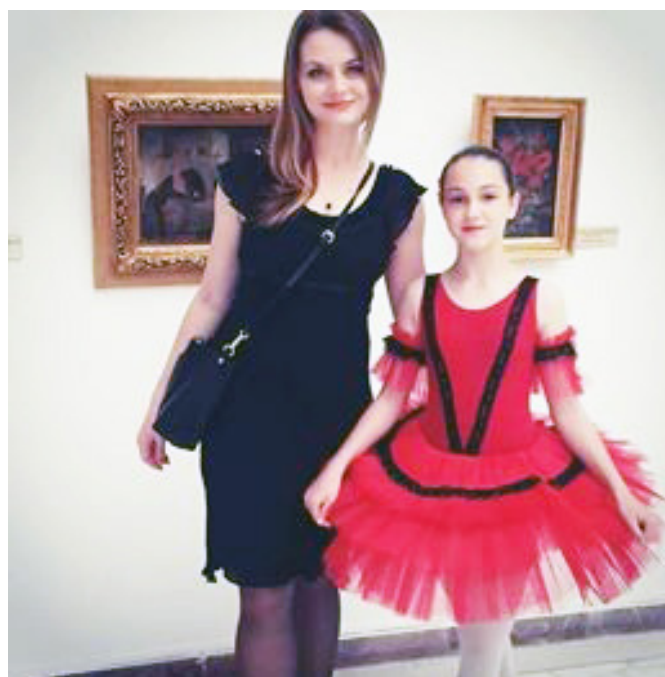
„Dar, de predat am predat în continuare, deoarece asta voiam să fac mai departe...”

Ne mărturisește că se bucură că poate îmbina utilul cu plăcutul, altfel spus: pasiunea cu serviciul. **„Atunci când faci ce îți place, nu te mai obosește efortul depus, oricât de mare ar fi, deoarece vezi totul din altă perspectivă. Un alt avantaj este interacțiunea cu copiii, care pe mine m-a umplut mereu cu energie pozitivă.”**

La ora actuală clasa de balet a Centrului Cultural Județean Constanța „Theodor T. Burada” are 11 elevi. Majoritatea sunt începători, dar are și trei cursante din grupa avansată pe care le evocă zâmbind: *Andrei Andreea, Chiper Cassandra, și Stocks Kara* precum și absolvente de care își amintește cu nostalgie și care acum sunt elevele Colegiului Național de Arte „Regina Maria” la secția coregrafie și se descurcă extraordinar: *David Diana, Ion Liana și Simedrea Ema*. Cursurile au loc de două ori pe săptămână, în sala de balet din sediul de pe Bd. Brătianu nr. 68. Se începe cu încălzirea la sol care ține cam 30 de minute, apoi urmează exercițiile la bară, exercițiile la „mijloc” care contribuie la menținerea echilibrului, sărituri, iar apoi repertoriu, în care se pregătesc coreografiile pentru spectacole și concursuri. De obicei orele se desfășoară cu zâmbetul pe buze, dar și cu perseverență și disciplină. **„Uneori ne mai destindem și cu improvizație și joculețe (personalizate-din balet) pentru cei mai mici.”**

Este fericită când își vede elevii performând, iar bucuria lor o încarcă nespus atunci când aceștia se bucură de spectacol, de dans, de costume și de poveste având o mare satisfacție că a contribuit la șlefuirea lor învățându-i tehnica dansului, cum să-și exteriorizeze emoțiile, insuflându-le curaj, putere, dorință și amintindu-le că plăcerea este poate un sfert din rețeta ce formează un stil autentic de exprimare a sentimentelor prin dans.

Când vine vorba de instruirea unui viitor profesionist, acesta este „călit” de către profesor, metoda de lucru este foarte severă, selecția e mare! Pentru copiii care vor lua altă cale în viață și vin la cursurile de balet ca hobby, programul este mult mai lejer, iar relația profesor-elev este mai armonioasă, copiii venind din plăcere la fiecare curs. Dar asta nu înseamnă indisciplină în lucru! Printre acești cursanți se află și elevi care vor



deveni profesioniști. Totuși, toți cei care intenționează să urmeze cursurile de balet sunt testați atât în ceea ce privește urechea muzicală, ritmicitatea, cât și aptitudinile fizice.

„În improvizație putem evalua aptitudinile artistice și talentul copilului. Dar uneori acesta poate fi descoperit mai târziu dacă copilul este timid. Importante sunt calitățile fizice, urechea muzicală, și bineînțeles, pasiunea cu care vine la orele de curs, pe lângă disciplină.”

Ne-am întrebat: pot oare lecțiile să-i învețe și pe cei care nu au talent absolut



deloc? „Este discutabil! Pentru o carieră în balet nu este posibil, dar dacă un copil are această pasiune, și muncește mult, are numai de câștigat. Pe lângă o ținută frumoasă și rafinament acesta își dezvoltă un mers armonios, coordonare în mișcare, și o postură frumoasă”.

Căci pentru a deveni o balerină în adevăratul sens al cuvântului, pe lângă dăruirea totală, perseverență și conștiinciozitate îți trebuie aptitudini fizice și talent în egală măsură.

Elevii Theodoriei Spirescu au obținut premii demne de laude. În 2017 la Concursul Internațional de dans „Marea Neagră” locul 1 la secțiunea „ dans de caracter”, pentru dansul spaniol din baletul „Lacul lebedelor”, locul 1 la concursul „Lui’s arts” de la Teatrul de Stat din Constanța (unde Andrei Andreea a participat la secțiunea –balet clasic), concursul „ Arabesque” din iunie 2018 ce a avut loc la C.N.A. Regina Maria din Constanța, - locul 2 la secțiunea –ansamblu contemporan-, și locul 1 pentru Chiper Cassandra la secțiunea - solo balet clasic (amatori), mențiunile fiind obținute de Stocks Kara și Andrei Andreea. Ca balerină, participarea la recitalul de balet organizat de Ambasada României din Muntenegru (Podgorica) în anul 2009, unde a dansat alături de Felicia Șerbănescu și Traian Vlas, foști prim-soliști ai Teatrului Național de Operă și Balet „Oleg Danovski”, pe care i-a admirat încă din copilărie a fost unul dintre cele mai importante momente din cariera artistică. **„A fost o experiență interesantă, deoarece alături de noi au evoluat pe scenă încă două eleve ale Școlii de Balet „Nicolae Spirescu” din Cumpăna.”**

Un alt eveniment important pe care și-l amintește cu satisfacție, este toamna anului



2001, când în cadrul unui eveniment organizat de Președenția României și Ambasada S.U.A., într-un spectacol caritabil, alături de artiști de renume ai țării (printre ei aflându-se Maia Morgenstern și Corul Madrigal dirijat de Marin Constantin) a avut minunata ocazie să danseze în sala de spectacole a Palatului Cotroceni.

„Am avut pregătit un număr de dans contemporan cu care participasem la un concurs în Salonic (Grecia), un duet intitulat „Introvertire” , muzica Erik Satie, coregrafia Carmen Chilea (care mi-a fost profesoară).”

Crede într-o gândire pozitivă și apreciază tot ce este frumos fiind o fire sensibilă și visătoare dar cu un simț al umorului bine dezvoltat.



„Uneori cred că te ajută și să visezi, și mai cred cu tărie că simțul umorului este calitatea cu care poți trece peste orice obstacol care nu poate fi înlăturat prin alte metode. Simțul umorului este cartea de vizită a unui om inteligent.”

În baletul clasic o apreciază enorm pe Svetlana Zacharova: *„consider că încă mai reprezintă perfecțiunea și rămâne în top, fiind o a 2-a Sylvie Guillem. Interesantă mi se pare și Gilian Murphy (S.U.A), o balerină roșcată desprinsă parcă dintr-o pictură renașcentistă, care nu se ridică la nivelul primelor două referitor la proporțiile corpului, elasticitatea și tehnica, dar compensează prin talent.”* Pe de altă parte, în ceea ce privește dansul contemporan consideră că cei mai interesanți dansatori sunt cei din Olanda și Belgia. **Marne van Opstal** este balerinul său preferat, însă când vine vorba de coregrafie, ne mărturisește că prin dinamică și originalitate cel mai mult îl admiră pe **Hophesh Shekter**.

Dansul este limbajul ascuns al sufletului!

Pentru Theodora Spirescu, baletul (dansul în general) este una dintre cele mai frumoase arte deoarece reprezintă limbajul prin care poți înțelege o idee, un sentiment, sau pur și simplu un vis, o poveste. Toate manifestările artistice au acest scop, de a transmite un mesaj printr-o formă estetică, însă baletul este limbajul cu care a fost familiarizată cel mai mult. Îi plac pisicile, înotul, îi place să cânte la pian, ascultă muzică mereu, iar uneori când se simte inspirată, scrie versuri. Dar inspirația îi vine în general dintr-o plimbare pe plajă, un film bun, o carte, o întâmplare interesantă sau din interacțiunea cu oamenii din jur. Uneori socializează foarte mult, alteori îi place să se relaxeze în singurătate prin muzică, citit, și plimbări în natură. Are momente în care mărturisește că se blochează în fața agresivității oamenilor dar caută mereu soluții pentru a ieși din impas.

„O ieșire cu prietenii este mereu binevenită, dar am și momente în care îmi place să mă relaxez în singurătate.” Ca orice om, are frici și fobii. „Am rău de înălțime și frică de viteză când sunt în mașină și în ciuda faptului că am fost la rândul meu balerină,



niciodată nu am dansat cocoțată. Cea mai mare frică este să nu îi dezamăgesc pe oamenii la care țin, dar nu știu dacă e bună frica în general.”

Din păcate, necazurile nu au ocolit-o. Astăzi evocă cu durere memoria celui care a fost Nicolae Spirescu și ne mărturisește că momentul trecerii tatălui în neființă a fost cel mai trist și cel mai dificil moment din viața sa....

„Cel mai dificil moment din viață a fost decesul tatălui meu, antecedit de o lungă suferință datorată bolii pe care a suferit-o. Însă îi păstrez amintirea vie, și sunt sigură că ar fi fost mândru de mine. El a fost o persoană cu simțul umorului, și am învățat de la el cum să trec peste momentele cu adevărat dificile.”

De aceea, se regăsește în dictonul „Paradisul este infernul văzut din partea cealaltă” – de unde trage concluzia că orice problemă are mai multe perspective, atât în sens negativ, cât și pozitiv.

Nicolae Spirescu și câteva eleve de la Școala de Balet.

Așa este Theodora, sensibilă dar optimistă, credincioasă și respectuoasă, cu un bun simț extraordinar și deși cuprinsă de o tristețe apăsătoare în urma evenimentului trist petrecut, a rămas o persoană pozitivă și mereu cu zâmbetul pe buze. Se spune că balerina nu știe să plângă, dar știe să fie elastică precum o salcie atunci când lumea o rupe în două. Însă ei nu știu că o doare, pentru că oamenii s-au învățat să vadă durerea prin lacrimi, iar ea nu știe să plângă...

A se apropia (ajunge) funia de (la) par; a se strânge funia la par

Ioan ADAM

Inventivitatea tehnică a săteanului carpatin era uimitor de mare. N-a născocit el și **moara cu făcaie**, adică strămoșa din lemn tare a celebrei turbine Pelton? Inginerii, români sau străini, se minunează și acum de simplitatea și eficiența acestui utilaj cu o vechime multiseculară. Majoritatea covârșitoare a pieselor din inventarul protoindustrial al țăranilor noștri viza ușurarea muncilor agricole. Înainte de a dispune de batoze sau, mai nou, de combine, românii foloseau pentru treieriş **îmblăciul** și **jugul de cai**. Randamentul îmblăciului, unealtă rudimentară compusă dintr-o prăjină lungă la capătul căreia se atașau un băț gros mobil și mai multe curele, era, desigur, redus, iar **îmblăciul**, așadar baterea spicelor de cereale ori a păstăilor de legume pentru a li se scoate boabele, cerea eforturi mari, obositoare.

Mai târziu, vizându-se ușurarea muncii, s-a recurs la „mica mecanizare”, care s-a ivit sub forma **jugului de cai** și a **parului** fixat în mijlocul ariei. Pentru a pune în legătură cele două componente era nevoie de un **cal** și de o **funie**, iar treierişul devenea mult mai lesnicios. Dacă am dori să aflăm cum se treiera la noi până prin anii '60-'70 ai secolului XIX o sursă edificatoare ar fi studiul din 1910 al lui Tudor Pamfile – **Industria casnică la români. Trecutul și starea ei de astăzi**:

Jugul de cai se compunea dintr-o scândură de două palme cu câte două găuri la fiecare capăt. De găurile dinlăuntru se leagă un curmei care stă după gâtul calului, iar la cele extreme câte o cheotoare tot de curmei. **Funia** legată **la parul** ariei are la capătul ei un **șumuioag** de paie care se introduce prin urechile sau cheotorile jugului. Când funia s-a strâns la par, se întoarce calul, se pune șumuioagul în cheotoarea cealaltă și funia începe să se înfășure.

Din contemplarea repetată a acestei operații s-a născut una dintre cele mai dramatice zicale ale românilor: **a-i ajunge (cuiva) funia la par**, pentru care există și variantele **a se strânge funia la par**, **a i**



se apropia funia de par. Folosim expresia cu pricina atunci când ne referim la cineva aflat într-o situație extrem de grea, la capătul răbdării, la un termen presant, fatidic, în preajma unui deznodământ trist sau chiar la sfârșitul vieții. Cândva se mai spunea chiar și **a ajunge în doaga morții**, adică foarte aproape de finalul implacabil.

În astfel de contexte cuvintele exprimă un freamăt metafizic propriu celui ce se simte în pragul neantului. Împrumutând termenii lui Emil Cioran, am zice că un astfel de ins se găsește, dacă nu „pe culmile disperării”, măcar foarte aproape de ele. Harap-Alb nu-i străin de o asemenea neagră presimțire când Spânul îl supune la proba probelor, o încercare supremă și plină de riscuri mortale – aducerea fetei împăratului Roș:

Atunci Harap-Alb, ieșind plin de mâhnire, se duce în grajd la cal și, netezindu-l pe coamă și sărutându-l, zice:

– Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m-a băgat iarăși Spânul! Amu a scornit alta: cică să-i aduc pe fata împăratului Roș de unde-oiu ști. Asta-i curat vorba ceea: „Poftim, pungă, la masă, dacă ți-ai adus de-acasă”. Se vede că **mi s-a apropiat funia la par**. Cine știe ce mi s-a mai întâmpla! Cu Spânul tot am dus-o cum am dus-o, căne-cănește, până acum. Dar cu omul roș nu știu, zău, la cât mi-a sta capul.

Ș-apoi, unde s-a fi găsimd acel împărat Roș și fata lui, care cică este o farmazoană cumplită, numai Cel-de-pe-comoară a fi știind! Parcă dracul vrăjește, de n-apuc bine a scăpa de una și dau peste alta! Se vede că m-a născut mama într-un ceas rău, sau nu știu cum să mai zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste.¹

Negreșit că, prăbușit într-o asemenea stare, omul deznădăjduit este, asemenea spicelor date-n pârg, copt pentru Treieriușul final. **A ajunge funia la par** închide în puține cuvinte o întreagă filosofie, confirmând că la noi nu doar veșnicia, ci și metafizica s-a născut la sat.

A-I VENI (CUIVA) DE HAC

A veni de hac (cuiva sau la ceva) înseamnă, conform **DEX**-ului, a găsi modalitatea de a învinge, de a face inofensiv pe cineva sau ceva care supără. Însă e limpede, dacă ne-am lua fie și numai după tirada lui Sandu Napoila, ultraretrogradul, de care am pomenit mai înainte², că un alt sens al expresiei implică răpunerea, răfuiala definitivă cu cineva, lichidarea fără menajamente a sursei de nemulțumire. Cu acest înțeles este folosită de Creangă în **Capra cu trei iezi**. Răzbunarea „arzătoare” aplicată de capra cumătrului lup care „i-a mâncat iezișorii” e însoțită de cuvinte lămuritoare: „– Ei, ei! Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat! Cu capra ți-ai pus în cârd? Capra **ți-a venit de hac!**”³ **A veni de hac** și **a face de petrecanie** sunt azi formulări de o sinonimie aproape perfectă.⁴ Dar n-a fost întotdeauna așa...

Accepțiile divergente ale expresiei au ca punct originar medievalitatea noastră cețoasă, când împrumutam cu duimul cuvinte de la ocupanții turci. Unul dintre ele este chiar **hac** (<tc.*hak*), vorbă ce înseamnă salariu, simbrie, leafă, soldă. **A-i da hacul cuiva** însemna pe acele vremi a-i plăti omului o muncă, un serviciu, chiar o datorie, un bir, o arendă sau o chirie.⁵ Între plătit și plătit se

iscau, desigur, certuri, primul fiind tentat să dea cât mai puțin, trăgându-și pe sfoară partenerul, iar cel de-al doilea să obțină cât mai mult. Dreptatea era, firește, de partea celui mai puternic. Uneori plata presupunea exterminarea prestatorului de servicii. Mihai Viteazul nu le-a venit de hac creditorilor turci, bombardându-i cu tunurile în curtea palatului domnesc?

Cum se explică această glisare semantică de la **a învinge**, a face inofensiv, a pune la respect sau „la punct”, la **a răpune**? O ipoteză ar fi că influenței turcești i s-a adăugat și aceea germană. Pe lângă turcescul *hak*, românii au împrumutat și pe nemțescul *hacken*⁶, verb ce are sensul de a ciopârți, a tăia în bucăți, a sfărteca, scurt spus – **a hăcui**. Și uite așa jocurile schimbului au zămislit o expresie ambiguă, al cărei mister stăruie și acum.

A ÎNGHIȚI HAPUL

Deși suntem în Europa, alunecăm, pare-se, tot mai mult spre Orient. S-ar zice că în acest început de secol și de mileniu românii au redescoperit orizontul otoman. Muzica turcească răzbate din cafenele, restaurante și baruri. Automobilistii ritmează pe volan ori pe bordul mașinilor bătăile de tobă ale orchestrelor ce au moștenit tradiția tabulhanalelor și meterhanalelor de odinioară. Mâncăm pâine turcească, iar „întreprinzătorii” noștri iau drumul Stambulului în autobuze „Murat”. Presa e mai plină decât oricând de expresii cu rădăcini turcești. Aflăm din ziare că, împărțiți în două cete, politicienii își **vin de hac** ori așteaptă **peșcheșuri**. Casele și averile **se iau cu anasâna**, prin procedee ticluite. Tot felul de învârtiți vor **ciubuc** și **dau iama** prin avutul național. Cetățeanul cinstit **e la cheremul** unei pături subțiri ce împarte **hatâruri** și obligă oamenii **să înghită**

oilor și al bucatelor și **ușurul** (**uiumul**) morilor” (*ibidem*, p.74). Evenimentul, fără precedent în Moldova, a avut mare ecou printre pământeni satisfăcuți că tătării „deprinși mereu a lua și a prăda fără a da nimăruie nimic înapoi” au fost în sfârșit puși la respect, adică la bir. Din cronica aceluiași Amiras, postelnic în vremea lui Grigore Ghica și participant la tratativele cu nogaii, e adus și citatul clarificator: „Iar Hanul tare a doborât pe tătări, **de le-a venit de hac**” (*ibidem*, p.76).

Asupra acestei locuțiuni s-a oprit de curând și turcologul Emil Suciu, care vedea în ea un calc după modele turcești în care elementul nominal a fost împrumutat, iar cel verbal a fost tradus: „**a-i veni/cuiva de** (sau, înv., **la**) **hac** «a birui, a dovedi, a găsi modalitatea de a învinge pe cineva; a da la capăt (unui lucru, unei afaceri etc.)», după tc. *hakkindan gelmek* «idem» (*gelmek* «a veni»); **a-i face (cuiva) hacul** «a-i veni de hac», după tc. *hakki olmak* «a fi îndreptățit; a avea dreptate; a proba» (cu o ușoară deplasare de sens; *almak* «a fi»” (v. Emil Suciu, *Cuvinte românești de origine turcă*, seria Etimologica, Editura Academiei Române, București, 2006, p.77).

⁶ Nu sunt singurele împrumuturi ce gravitează pe orbita cuvântului **hac**. În Moldova, **hac**, pl. **hacuri**, era numele unui cui de fier sau crampon bătut pe talpa ghetelor sau la potcoavele cailor, ca să nu alunece. Etimologic, termenul provine din ucr. *hac* (= cârlig). Același cuvânt, folosit indeobște la plural, se referă la vreascuri, surcele, găteje, crengi tăiate. Etimonul lui e în acest caz germ. *Hack(holz)*.

¹ Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p.106-107.

² Vezi supra, *Anțărf, mai anțărf*, p...

³ Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p. 24.

⁴ O reclamă televizată lăuda acum câțiva ani un produs miraculos pentru combaterea insectelor: „Cu Fas-tac/ Poți s-omori orice gândac/ Îl trăsnești / Și-i **vii de hac**”.

⁵ Într-un articol publicat în cotidianul *Opinia* și reluat apoi în *Din traista cu vorbe. Desaga I*, Gh. Ghibănescu susținea că „în înțeles propriu, dar arhaic azi, cuvântul **hac** numea o dare de pământ” (ed.cit., p.70). Buzuindu-se pe informații culese din *Cronica anonimă a Moldovei (1661-1729)* a lui Alexandru Amiras, autorul stabilea și contextul în care a început să circule expresia. Ar fi vorba de anul 1729, când domnitorul moldovean Grigore Ghica, sprijinit de hanul Crimeii și de pașa Abdul din Hotin, a impus – printr-un tratat semnat la 6 septembrie – tătarilor nogai stabiliți în Buceag și Codrii Tigheciului pe un teritoriu cale de „32 de ceasuri de lung și 2 ceasuri de lat” să înceteze incursiunile în restul Moldovei și „să plătească **hacul** pământului, **alâmul**



hapurile amare ale interminabilei reforme. Dar în cuvinte se ascund mentalități și psihologii. Spune-mi cum vorbești, ca să-ți spun cine ești!

Să întârziem puțin asupra expresiei **a înghiți hapul**, care are sensul de a suporta, a răbda un lucru neplăcut. Originea zicalei se află în farmacopeea turcească. În limba turcă *hap* înseamnă un medicament, adesea amar, administrat sub formă de pilulă. În captivantele lui fiziologii reunite în volumul **Negru pe alb**, Costache Negruzzi evoca un personaj pitoresc, poetul „Daniel Scavinschi cel mititel la statură,/ Pre care-a plăcut naturii a-l lucra-n miniatură”. Bardul nu e altul decât „Daniil cel trist și mic” din **Epigonii** lui Eminescu.

Omul a avut un destin emblematic. Născut în Bucovina răpită de austrieci la 1775 și rămas orfan de timpuriu, Daniel plecă la o rudă a sa din Liov și ajunse calfă de spițer. Aici moldoveanul **Scavin** adăugă un – *sch*i pentru a intra în grațiile polonezilor. Învăță bine nemțește, chit că nu-i prea iubea pe conașionalii lui Lessing, iar când muzele îi dădură ghes se apucă să traducă din... franceză, limbă pe care o știa mult mai puțin decât germana. Curând își împodobi figura „cu o păreche de musteți resucite atât de mari, încât ar fi fost de fală celui întâi husar ungar.”⁷ Era, se vede bine, un „european” *avant la lettre*.

Scavinschi suferea de ceea ce medicii de azi numesc sindromul autoevaluării. „Însă – scria Negruzzi – mania sa cea vătămătoare, pre care o câștigase de când fusese la spițerie, era ideea ce-și făcuse că de nu va lua într-o zi medicamente,

trebuie să moară. În toată dimineața, după ce sfârșea tualeta musteților, bea câteva pahare de dicot; la tot ceasul **lua hapuri**, și seara picături. Spițeriile stricându-i sănătatea, înghițeau puținii bani ce câștiga, pentru că de multe ori îi lipsea pâine, iar medicamente niciodată.”

Sfârșitul personajului e trist și, iarăși, premonitoriu: văzând că doctoriile în doze mici, **hapurile**, nu mai au efect, el luă o doză mare de mercur și muri otrăvit. Daniel Scavinschi e primul român căzut victimă „terapii de șoc” ce l-a făcut **să înghită un hap** peste puterile sale.

(DE) HARAM VINE, (DE) HARAM SE DUCE; A MÂNCA HARAM

De la la turci, de care ne leagă câteva secole de conviețuire, când mai lină, când mai încordată, ne vine încă o expresie cu tâlc: **(de) haram vine, (de) haram se duce**, care vrea să spună că lucrul dobândit pe nedrept se pierde precum s-a obținut. Anton Pann, autorul unui savuros dicționar de **Proverburile turcești cu românește**, scrie în **Povestea Vorbii** un întreg apolog **Despre negoț și tovarășie**, construit în jurul zicalei cu pricina.

În aceste vremuri în care asocieri negustorești pripite ajung la faliment din cauza tendinței partenerilor de a se trage reciproc pe sfoară, istorioara lui Pann este de o actualitate extraordinară. Veți înțelege de ce, din clipa în care vom coborî puțin pe firul fabulei.

Așadar, „Doi inși se-ntovarășiră cu-nvoire într-un an/ Și mergând închiriară-n oraș cârciumă cu han.” Pe cei doi nu-i dă cinstea pe dinafară. Cel cu aprovizionarea „încoaci-încolo umblând,/ Pe la dealuri și poverne vin, rachiuri cumpărând,/ Prețul la fieștecăre mai încărcat îl spunea/ Și câștiguncărcăturii-ntr-altă pungă îl punea.” Celălalt, vânzătorul, își scoate la rândul-i pârleala, „botezând” băuturile:

Cel din han iar ca și dânsul alte-n folosu-i făcea,
El băga cu doniți apă-n marfa ce i-o aducea
Și pentru acel adaos din vânzare bani trăgea
Ș-într-o osebită pungă îi băga și îi strângea.

Cum tot hoțul se teme de furat, și unul, și celălalt caută o ascunzătoare pentru banii **de haram**, adică dobândiți pe căi necinstite. Ascunzătoarea aleasă e

⁷ Constantin Negruzzi, *Scrisoare IV (Un poet necunoscut)*, în *Păcatele tinerețelor*, ed. cit., p. 236.

însă una și aceeași, o bute cu oțet, pe vrana căreia cei doi pungași aruncă în taină banii sfeterisiți.

Când se împlinește anul, fiecare revendică butea respectivă, iar după o ceartă trecătoare partenerii frauduloși o sparg, își împart „deopotrivă” banii, pe care-i pun apoi în chimire, luând-o fiecare pe drumul lui pentru a-și găsi „norocirea într-alt loc”.

Ce se întâmplă mai departe sunt aventuri demne de un roman picaresc. Pe când omul se afla la scăldat, un vultur îi fură „crâșmarului” chimirul roșu, scăpându-l apoi în râu, prilej pentru hoțul păgubos de a exclama: „Din apă veni ră și iar în apă s-au dus”.

Pățania celui alt „tovaroș” este și ea de pomină. Pe când călătorea cu o corabie pe mare, o maimuță atrasă de strălucirea galbenilor îi fură și acestuia chimirul, aruncând în valuri și pe punte monedele una câte una spre disperarea proprietarului, care salvează prea puține dintre ele. Concluzia păgubitului este și morala istorioarei antonpannești:

Banii câți cu nedreptate câștigați carii i-am pus,
După cum **haram veni ră**, astfel
și **haram s-au dus**.⁸

Aceasta nu este însă decât traducerea fidelă a proverbului turcesc: *Haram gheldi, haram ghiti*.

Evoluția pe teren românesc a cuvântului **haram**, care în limba turcă înseamnă **ilicit, prohibit**, obținut **pe nedrept**, este însă polivalentă. Ceva din fatalismul oriental al turcilor s-a altoit – scriam și mai înainte – pe resemnarea mioritică, rezultatul fiind expresia **de haram**, în al cărei câmp semantic intră nu doar **pe nedrept**, pe **degeaba**, ci și lucrul lăsat la voia întâmplării, părăsit, fără stăpân. În piesa lui Alecsandri **Chirița în provincie**, „demisia” ispravnicului Bârzoii, cel care cerea plocoane din partea petenților, survine exact din această pricină, iar Leonaș, un reformator precoc, în luptă cu hidra seculară a corupției, i-o spune pe șleau:

Curcanu cel bătrân ți-o jucat festa... Ce să faci?... s-o trecut vremea curcanilor!... Iar cât pentru logodna mea cu Luluța, de nu-i încuviința-o acu îndată... spun lui Piciu bricariu să deie jalbă că i-ai luat o carboavă chiar **de haram**.⁹

Un alt personaj din dramaturgia lui Alecsandri izbucnește, la rându-i, cu năduf: „Răzeșia mea pe care mi-ai mâncat-o **de haram** cu cărți mincinoase”. În treacăt fie zis, „cartea” are aici sensul de document, de hrisov, de act de proprietate, așa explicându-se un mult invocat proverb românesc: **Ai carte, ai parte**.

Prin inversarea topicii se obține însă un sens

neașteptat. **Haram de** (adică **vai de**) este expresia unei compătimiri prin excelență românești pentru cei nenorocoși, pentru victimele jocurilor hazardului. În **Cugetările sărmanului Dionis**, reluare a unui poem mai vechi intitulat **Sărmanul poet**, Eminescu se imaginează locuitor într-un „stat de mâte”, în care ar fi rând pe rând poet, actor, filosof, ba chiar popă, dator să moralizeze cu glas înalt obștea pisicească:

Sau ca popă colo-n templu, închinat ființei, care
După chip ș-asemănare a creat mățescul neam,
Aș striga: o, motănime! motănime! Vai... **Haram De**-al tău suflet, motănime, nepostind postul
cel mare.

Românizat, deci transformat în funcție de geniul limbii, **haram** (cu pluralul **haramuri**) este însă și un termen batjocoritor ce desemnează vitele slabe, animalele prăpădite, altfel spus gloabele, mârtoagele, boatele, boalele, cucovele, dabghilele, dârloagele, dârdalele și școrlele.

În scrisul lui Creangă, adevărat tezaur de cuvinte azi nu prea bine înțelese, întâlnim, într-o **Poveste** des citată, spectacolul grotesc al unui prost ce încerca să-și suie vaca pe acoperișul șurii:

Un om legase o vacă cu funia de gât și, suindu-se pe-o șură, unde-avea aruncat oleacă de fân, trăgea din răspuțeri de funie, să urce vaca pe șură. Vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit...

– Mă omule! zise drumețul, făcându-și cruce; dar ce vrei să faci?

– Ce să fac, mă întrebi? Da' nu vezi?

– Ba văd, numai nu pricep.

– Ia, **hăramul** ista e hâmisit de foame și nu vrè nici în ruptul capului să vie după mine sus, pe iastă șură, să mănânce fân.¹⁰

Și, fiindcă tot am ajuns la sfera faptelor iraționale, merită amintită și zicala **a mânca haram**, care s-ar tălmăci prin a spune vorbe fără rost, a pălăvrăgi, a flecări. Când îl vede pe Gerilă tremurând și dându-se de ceasul morții de frig, Harap-Alb se minunează:

– Multe mai vede omul acesta cât trăiește! Măi tartorule, nu **mânca haram** și spune drept, tu ești Gerilă? Așa-i că taci?... Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lângă tine, de arzulu ce ești.¹¹

⁸ Anton Pann, *Povestea Vorbii*, ed. cit., p. 220.

⁹ V. Alecsandri, *Opere*, V, ed. cit., p. 476.

¹⁰ Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p. 231-232.

¹¹ *Ibidem*, p. 110.

„O mare de film”

Ana Maria ȘTEFAN

Secția de Exploatare a Filmelor își propune implicarea în viața socială a comunității și educarea populației în spirit cultural și contribuie astfel substanțial în ridicarea gradului de cultură a unei mari categorii de persoane, stimulând poate tinerii să-și îndrepte atenția către arta cinematografică.

Proiectul cultural cinematografic „**O MARE DE FILM**” presupune derularea unor proiecții săptămânale de filme pe plajele situate între Mangalia și Năvodari. Dispunând de faptul că instituția dispune de logistica necesară pentru proiecții în aer liber și anume ecran gonflabil cu o suprafață de 6m înălțime pe 8m lățime, videoproiector și instalație de sunet echipa noastră de la Secției Județene de Exploatare a Filmelor, se va deplasa către zonele mai puțin folosite pentru spectacolul cinematografic, plajă, parcuri, faleze etc. Vor fi proiectate filme pentru toată familia, pe un ecran gonflabil în perioada 1 iulie-31 august. Proiectul cultural cinematografic „O MARE DE FILME” se adresează în special turiștilor sosiți pe litoral oferind o propunere inedită de petrecere a timpului liber, având în vedere faptul că nu mai există un acces constant la proiecții de film prin lipsa spațiilor de desfășurare ale acestora.

În strategia turistică de atragere a potențialilor vizitatori prin oferte variate considerăm că oferta de film de vacanță, pentru toată familia poate reprezenta un punct de interes.

Pentru anul acesta, în colaborare cu autoritățile locale vom propune proiecții de film pe parcursul lunilor iulie și august, joia.

Pe de altă parte, proiectul cultural cinematografic „UNITATE” caravana cinematografică, marchează împlinirea a 140 de ani de la Unirea Dobrogei cu țara și a 100 de ani de la Marea Unire de la 1 decembrie 1918. Având în vedere însemnătatea extrem de importantă a acestor evenimente pentru istoria Dobrogei și implicit naționale, ne propunem ca prin proiectul nostru să aducem în atenția dobrogenilor, prin prezentarea de filme, pagini glorioase de luptă ale armatei române, momente importante în istoria



neamului nostru. Astfel se va continua practic lecția deschisă de istorie începută prin proiectul “Puterea memoriei”, un proiect care a avut un real succes și prin care s-a urmărit cunoașterea valorilor culturale și istorice, prin difuzarea unui pachet de filme românești, pretext pentru a face o analiză completă, valorificând în același timp rolul filmului în conservarea acestora.

Propunem un pachet de filme istorice românești care au la bază subiecte istorice, începând chiar cu perioada dacilor și romanilor, continuând cu perioada marilor domnitori pentru a ajunge la Războiul de Independență al României, la Primul Război Mondial sau Al Doilea Război Mondial, venind astfel în sprijinul tinerilor, cu speranța că le vom deschide apetitul pentru studiu, cultură, istorie dar și interesul pentru cunoașterea tradițiilor care stau la baza identității poporului român, întărindu-le totodată sentimentul de patriotism. Printre colaboratori se vor afla profesioniști în domeniu precum: actori, regizori, profesori universitari, veterani de război și ofițeri ai Armatei Române iar vizionarea unui film va fi precedat de sesiuni de întrebări și răspunsuri pentru aflarea adevărurilor istorice care de multe ori sunt omise sau modificate în film, în funcție de viziunea regizorală. Proiecțiile vor avea loc în Negru Vodă, Chirnogeni, Topalu, Topraisar, Peștera și altele.

Constănțeanul Constantin Tomescu în arhivele basarabene(II)

Conf.univ.dr. Silvia GROSSU

Constantin Tomescu s-a născut la Constanța (20 februarie 1890). A absolvit Seminarul „Veniamin Costachi” din Iași (1904-1912), continuându-și studiile la Facultatea de Teologie din București (1912-1916). A participat la primul război mondial. Din 1919 până în 1943 a fost secretar general al Arhiepiscopiei Chișinăului. A activat în calitate de profesor de istorie a Bisericii Române la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926-1941), fiind încadrat apoi în activitatea celei de la Cernăuți-Suceava (1941-1946).

A redactat revistele basarabene „Luminătorul”, „Arhivele Basarabiei”, „Revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău” ș. a., publicând în paginile acestora o mulțime de articole, studii și loturi de documente. A fost deputat și ministru în Guvernul Octavian Goga (1938). Autorul unor numeroase lucrări de istorie a Bisericii românești și editor al mai multor documente de arhivă.

În toată perioada slujbei sale la Chișinău, Const. N. Tomescu s-a aflat în epicentrul vieții bisericești și sociale. El a fost secretar general al Arhiepiscopiei Chișinăului (1919-1941) și profesor de istorie a Bisericii Române la Facultatea de Teologie din Chișinău (1926-1941). Aceste funcții i-au servit drept sursă de orientare și informare în activitatea sa zilnică și au constituit o posibilitate pentru a-și demonstra atitudinea și devotamentul față de obligațiunile sale. Fapt despre care ne mărturisesc multe dintre lucrările scrise de cărturar și, în special, documentele ce le aflăm în paginile „Vieții Basarabiei” din anii 1930-1938, acestea având titlul general „Diferite știri din arhiva Consiliului eparhial din Chișinău”. Socotim de trebuință să constatăm că titlul acesta e cât se poate de potrivit esenței materialelor plasate aici. Spre exemplu, în primul compartiment (1930, nr. 3, p.332-348) găsim documente (informații) ce țin de diverse domenii și teme din viața socială a țării – de la știrile de genul: „Încetarea din viață a starețului Dositei de la Neamțu și moștenirea sa” (p. 334), „Schimbare de stareț al m-rii Galata”, „Priebegia unui monah sîrb” (p. 335-336), etc., până la semnalări despre diferite stări de lucruri, cum ar fi: „Din starea bisericească a Ungrovlahiei la 1809” (p. 332-333), „Statul și salarizarea exarhiei Moldovei, Valahiei și Basarabiei, începînd de la 16 ianuarie 1809” (p. 337), adică din perioada cînd în scaunul de exarh a fost numit Gavriil. De aceea, în continuare, la fiecare lot de documente se va atrage atenția „doar la informația mai valoroasă, care prin conținut se referă la ținutul basarabean, în acest sens, din lotul relatat menționăm un moment din viața monahală, care ne dezvăluie atitudinea mitropolitului față

de supușii săi. Documentul este intitulat: „Starețul Neamțului cere mutarea în m-rea Căpriană” (p. 335). Reproducem cu unele prescurtări rugămintea respectivă și rezoluția mitropolitului Gavriil: În 6 iulie 1809 ieromonahul Ioanichie, starețul mănăstirii Neamțul, și cu 29 ierodiaconi și monahi, toți de „limbă slavonă”, roagă pe mitropolitul Gavriil ca să se milostivească a li da lor m-rea Căpriană, unde să se strămute definitiv..., aceasta din pricină că nu pot să sufere aerul primejdios de la Neamț și că, din pricina numărului mare de frați, îndură sărăcie”. Mitropolitul a dat rezoluție că „m-rea Căpriană își are arhimandritul său și rînduiala sa, după care nu se poate da petiționarilor, dar ei, înainte de a intra în monahism, au știut aerul m-rii Neamțul, totuși și-au ales acea mănăstire pentru trai și s-au tuns în ea cu făgăduința înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor de a trăi nedespărțiți pînă la sfîrșitul lor; de aceea, în puterea făgăduinței lor și a regulilor monahale, să ramîie petiționarii în acea mănăstire, ascultători și în pace” (p. 335).

Comentariile sunt de prisos, credem noi. Lotul se încheie cu încă vreo zece cazuri similare adresate în diferite instanțe și cu deciziile respective. Următoarea suită de apeluri, scrisori, comunicări cu același titlu, prin conținutul lor se referă aproape în întregime la Moldova din dreapta Prutului: „Apelul exarhului Gavriil către Divanul Moldovei pentru a ajuta Mitropolia să scape de grelele datorii din trecut” (1930, nr. 4, p. 412-414), „Mutarea școalei domnești din Iași la m-rea Sf. Ilie” (p. 414-415), „Desființarea schitului Runcul, jud. Neamț” (p- 416), „Dicasteria din Iași dojenește aspru pe episcopul Meletie al Hușilor” (p. 417-419). Ultimul document

are unele referințe și la Basarabia. Episcopul Meletie este dojenit pentru că n-a trimis informația cerută cu privire la cununia lui Grigorie Babanschi cu o fată Pelaghica la mănăstirea Dobrușa. Pare convingătoare corespondența dintre episcopul Iosif de Argeș, exarhul Gavriil, Întâiul Divan și comitet al principatului Valahiei cu privire la „Impunerea clerului de mir și a mănăstirilor străine din Valahia la dajdia de proviant în folosul oștilor rusești la 1809” (p.419-426).

Nu se cuvine a trece cu vederea și faptul că dintre documentele din arhiva Consiliului eparhial Chișinău („Diferite știri...”), Const. N. Tomescu le selectează, de regulă, pe cele ce au menirea să reglementeze comportarea credincioșilor în biserici și în afara ei. Dintre aceste documente menționăm „Carte pastorală din 1792” (1930, nr. 4, p. 427-430), care constituie o molitvă, o adresare a prot. Iacov, episcopul Hușului, către toți preoții, diaconii, către toate fețele bisericești și credincioșii din ținutul Sorociei în vederea bunei comportări – „să aibă grijă de biserica din satul de unde este cu lăcuința și de poporanii săi, să fie într-un tot păzit de toate necuviincioase fapte...: de beție, necurăție, pofta cea rea, lăcomie, minie, aprindere, mîndrie...” etc. Toate aceste povești sunt expuse în 7 paragrafe, fiind adresate în primul rînd fețelor bisericești, în calitate de program de activități pentru viața lor de fiecare zi (p. 428). În alt număr de revistă (1932, nr. 2, p. 85-108), într-un document cu titlul „Înlesniri și scutiri pentru preoți”, în 10 paragrafe sunt formulate înlesnirile (dreptul la pămînt, vie, livadă etc.) și regulile de conduită numite: „Rînduiala pentru preoții depri la sate în ce chip să urmeze”. Pentru a percepe esența acestor și a altor măsuri, aducem un exemplu din lotul de documente examinat: „Exarhul Gavriil s-a jeluît Divanului că „la tîrgușoarele Briceni și Lipcani din cuprinsul ținutului Hotinu, să faci adunările de tîrg în toată săptămîna, din vremea stăpînirii turcilor, în ziua Duminicii, că lăcuitorii nu merg la biserică, spre ascultare dumnezeieștii slujbe și bisericile din această pricină, rămînînd în părăsire, au ajuns în starea risipirii” (p. 91), de aceea a și urmat dispoziția: „adunările de tîrg în ziua Duminicii să nu se mai facă nici într-un chip, ce la tîrgusorul Lipcani să fie Joe, iar la tîrgusorul Briceni Lune, pentru că la tîrgul Hotinului este ziua tîrgului Marța” (p. 92). Urmează încă o jalbă din, să zicem așa, activitatea pe teren a unui arhiepiscop, și anume Grigorie. În documentul „Numirea unui arhiepiscop Grigorie pentru armenii din Principatele Române în 1808” (p. 99) se relatează despre un nou raport al exarhului Gavriil către prințul Al. Golițîn, oberprocurorul sinodal, în care se vor-bește despre armenii din Principate, care cer mai

demult un arhiereu eparhial, îl cer pe arhiepiscopul armean Grigorie, fără eparhie, domiciliat în orașul Grigoriopol, guvernămîntul Hersonului” (p. 99). Dînd acestuia o bună caracteristică, exarhul se adresează către oberprocurorul sinodal: „... oare nu veți binevoi excelența voastră a face recomandare pentru a fi numit arhiepiscopul Grigorie în Principatele Moldovei și Valahiei ca arhiereu eparhial armenesc?” (p. 99).

În „AB” nr. 3 din 1934, pro f. Const. N. Tomescu plasează un document de valoare principală: „*Situația de drept internațional a mănăstirilor din Basarabia după 1812*” (p. 224-228). Situația constă în următoarele: După despărțirea Basarabiei de Moldova, stareții mănăstirilor urmăresc să vîndă moșiile și pămînturile mănăstirești. Cel de-al doilea guvernator civil al Basarabiei, generalul Garting, se vede nevoit să se intereseze de averile ce le aveau în Basarabia mănăstirile din Moldova „*închinatelor locurilor sfinte*”. Astfel, într-o adresare cu nr. 6034 din 7 decembrie 1813, Guvernatorul îl roagă pe Gavriil să-i dea informații în privința a mai multor chestiuni: 1. Căror locuri sfinte sunt închinatelor mănăstirile moldovenești care posedă moșii și pămînturi în Basarabia; 2. Cît e datorare fiecare mănăstire să trimită embaticul la acele locuri și încă alte vreo 3-4 întrebări, la care, în continuare, răspunde mitropolitul Gavriil, și aceste răspunsuri se referă la dreptul internațional al mănăstirilor, acesta fiind scos în titlul documentului dat. Lotul în cauză mai conține și alte informații care înregistrează situația din regiune, bunăoară: „*Se cere preot moldovean*”, despre o plîngere a locuitorilor din Căușenii Vechi și Noi (p. 230-231), „*Jalbă asupra soțului*” (p. 233), „*Știri despre un alt arhimandrit Chirii*” – este vorba despre un arhimandrit de origine greacă (p. 234-235), „*Starea unor biserici din mijlocul Basarabiei*” din 17 sate (p. 239-241), „*Tot despre arhimandritul Chirii*” (p. 242-244) și alte scurte știri.

Și iată cîteva titluri luate din „AB” nr. 2, 1935: „*Un sat se retrage în Moldova după răpirea Basarabiei*” (p. 117), „*Gînduri pioase la ctitoria de biserică*” – e vorba de proprietarul Toma, inginer și stăpîn al satului Mărcăuți, țin. Orhei, ctitor de biserică (p. 117-118), „*Desființarea schitului Hîrtop. Hirova schit de maici*” (p. 120-124), „*O veche biserică în Chițcani, țin. Bender*” (p. 127), „*Cer slujba în limba română*” (scrisoare din Chilia) (p. 131-132), „*Salar eparhial în 1814-1815*” - pentru centrul eparhiei din Chișinău.

Pe vremea când primarul era "tatăl orașului"

Aurelia LĂPUȘAN

În acest an al marilor sărbători dobrogene prilejuite de împlinirea unei jumătăți de secol de la realipirea ținutului la țară Mamaia nu putea scăpa fără programe speciale. Dintre toate interesantă ni se pare astăzi oferta făcută de doi asociați: Marin Vintilă și Cristea Stănescu din Constanța, strada Ștefan cel Mare 41, care solicită aprobare pentru a putea construi un plan înclinat cu mișcare mecanică pe malul mării, în punctul de intersecție al bulevardului Principesa Ileana cu prelungirea străzii Eroilor, care construcție va servi în timpul sezonului pentru "scoborârea și urcarea publicului la acea plajă." Această lucrare - motivează autorii - va aduce un serviciu imens publicului constănțean care obișnuiește a face băi la această plajă și totodată va înfrumuseța orașul înzestrându-l și cu un loc de joacă care prin genul unic al construcției va fi un obiect de curiozitate generală.

Propunerea a fost larg dezbătută de membrii serviciului tehnic al Primăriei, de alți specialiști

care vedeau în propunerea celor doi asociați doar o cheltuială imensă pentru bugetul local.¹ Din păcate, nu știm să se fi făcut așa ceva la Constanța, în timp ce la Covasna, în parcul natural din zona sanatoriului cardiovascular funcționează un asemenea mijloc de transport fără combustibil chiar și în timpurile noastre.

În deschiderea sezonului 1928 Primăria predă pavilioanele băilor, bufetul și mobilierul de la băile Mamaia, proprietatea ei, antreprenorilor A. Roșculeț și O Vartanof. Bunurile de inventar erau constituite la această dată din: pavilion bufet din zidărie de cărămidă și din lemnărie compus dintr-un salon pentru bufet și consumație, o bucătărie, 2 camere, un antreu, un beci și 2 terase acoperite, pavilionul băilor stabile construite din lemnărie pe șini de fier compus din 2 aripi cu coridoare de legătură între pavilionul bufet și pavilioanele băilor,

¹ Idem, filele 12,16,24



1906 plaja Mamaia



Mamaia 1930

cuprinzând fiecare aripă câte 60 cabine pentru băi și câte 2 cabine closete, 160 cabine mobile din care 50 cabine confecționate chiar în acest an, 1928, 2 camere la pavilionul grădinii ce va servi pentru spălătorie și dormitor pentru personalul de serviciu.

Membrii comisiei balneare locale sunt numiți dr. Al. Pilescu, medicul stațiunii, Gheorghe S. Popescu, primarul municipiului, Constantin Arghirescu, inginerul șef al municipiului.

Iarnă grea s-a instalat în lunile decembrie 1928, februarie 1929. Marea a înghețat pe mari porțiuni, circulația s-a întrerupt. Digul dintre lacul Siutghiol și lacul Tăbăcărie s-a rupt ceea ce a dus inevitabil la distrugerea podețului CF și a celui de pe șoseaua Constanța - Mamaia, în dreptul punctului pescării care aveau deschidere de circa un metru astfel

că circulația a fost total întreruptă în acel punct. Direcția CRF a decis repararea podețului cu mărirea deschiderii la 6 metri ceea ce a presupus o lucrare mai amplă cu participarea Primăriei, care nu se dădea în lături de la nici o lucrare edilitară de interes public.

Sezonul de băi 1931 găsește un alt antreprenor, pe Mihail Stănescu, care se obliga a înzestra stabilimentul de băi cu tot utilajul necesar angajând personalul trebuincios, punând la dispoziția scăldătorilor cabina și rufăria compusă, de data aceasta, din cearceaf, chiloți și prosop. Era fixată taxa de 11 lei pentru fiecare persoană care făcea baie, din care sumă 4,50 lei revenea concesionarului iar 6,50 lei Primăriei. Medicii străini de localitate, familiile lor precum și ziariștii ce frecventau băile erau scutiți de taxa de 11 lei.²

² Arhivele statului, fond >Primăria Constanța, dosar 10, 1931, fila 9.



Mamaia, 1919



Un grup de circa 30 ospătari reclamă primarului, pe care îl socotesc "tatăl orașului", să nu se mai angajeze personal sezonier din București și din alte părți cât timp aici, la Constanța, ei sunt calificați și șomează. Dau exemplu restaurantele "Veneția" și bufetul de la Mamaia de sub conducerea lui Marin Canciovici, dar și Cazinoul de la Carmen Sylva, Cazinoul de la Constanța, "Hotel Palace" și "Hotel Regina". Primarul pune rezoluția: "se va sfătui patronii să angajeze chelneri din localitate."

Realizatorii lexiconului ilustrat ce trebuia să apară la Viena pentru toată Europa fac ofertă de publicitate și pentru stațiunea Mamaia. Pentru a convinge, expediază câteva pagini cu numele localităților-stațiuni, printre care se aflau și câteva românești.

În 1932 printre antreprenorii stabilimentelor de la Mamaia se oferă și Stelian Ștefănescu, directorul unuia dintre cele mai importante cotidiene locale "Marea Neagră". Dar lupta care se duce între el și alții preferați probabil de primărie îl determină să reclame vehement denunțând că până în acest an băile nu au adus profituri în bugetul Primăriei, nu au fost ținute licitații corecte și personalul angajat este de slabă calitate umană. Evident plângerile ziaristului stârnesc valuri de comentarii în ședințele consiliului local.

Ofițerii Regimentului 13 Artilerie solicită să folosească o porțiune de teren pe plaja mării între plaja Trei Papuci (Domnița Ileana) și Băile Moderne pentru a face băi ei și familiile lor, rezervarea impunându-se pentru ca această categorie socială să nu se expună impudic în public și să afecteze imaginea bravei armate române.

La începutul lui iulie 1932 vin la Mamaia congresiștii Revistei Realitatea Ilustrată și pentru acest moment special este angajată muzica Bazei Navale Maritime, având un efectiv de 40 instrumentiști.

Lucrările mai importante care se execută în acest an sunt debarcaderul Mamaia și Cișmea, pe malul Siutghiol, în dreptul parcului Cișmea, lucrările executându-se cu personalul atelierelor comunale. În parcul Mamaia se execută de către P.Jianu, cu concursul financiar al Primăriei, o platformă de mozaic.

1933. Antrepriza de la Mamaia schimbă destinația cabinelor, mutând pe cele ale femeilor la dreapta ceea ce, după disperatul raport al Serviciului sanitar al municipiului, nu este nici decent nici folositor căci "trec trăsurile, mașinile și toți vizitatorii". Și câte ar putea vedea ei! Să treacă din nou doamnele la stânga și domnii la dreapta, altminteri nu dăm aviz sanitar! ³Raportul nu poartă nici o rezoluție!

³ Arhivele statului, fond Primăria Constanța, dosar 13, 1933, fila 54

Printre vizitatorii care au făcut baie la Mamaia ca invitați ai Primăriei, care a suportat costul biletelor, sunt în această vară: 300 copii din București, 25 ziariști unguri, 22 cercetași egipteni, 65 elevi și ofițeri din flota greacă, 35 studenți italieni.⁴

Modernizarea vechii stațiuni de vară cu cea mai frumoasă plajă de pe tot litoralul Mării Negre, cu renumitele dune de nisip, așezată așa de pitoresc între Marea Neagră și lacul cu apă dulce Siutghiol, formează una dintre preocupările noastre de căpetenie, raporta avocatul Scarlat Huhulescu, prim ajutor de primar al Constanței, la cel de-al treilea congres general al presei de provincie din România, ținut la Constanța, în zilele de 28-30 septembrie 1934. Și continua: Am găsit în această privință sprijinul cald al opiniei publice, al presei, cărui mai ales am găsit o constantă încurajare din partea aceluia care prezidează la destinele acestui neam.

Avem un plan întreg pentru modernizarea Acestei stațiuni. Din planul general de construcțiuni am executat în primăvara acestui an mărețul pavilion, peste câteva zile va începe construirea cabinelor, lucrare monumentală ce se va clădi pe o suprafață de 4000 mp și care va face ca această stațiune să devină una din cele mai frumoase din Europa. Lucrările vor costa suma de lei 18.500.000 lei și vor realiza 600 cabine individuale pe două etaje, cu portice pompeiane și cu patio spaniolesc în față. Jetee-ul în mare va fi din beton armat, iar la capătul său se vor face instalațiuni speciale pentru toate sporturile dec apă, după modelul marilor stațiuni din occident.

În curând un mare Palas –plaje va fi construit de primărie și va completa primul ciclu de realizări din stațiunea Mamaia.

Stațiunea este complet iluminată cu electricitate și are canalizare cu apă potabilă - iar în prezent serviciul nostru tehnic lucrează la planurile de canalizare a apelor menajere.⁵

Vom pune în curând la dispoziția țării și străinilor o stațiune de prim ordin cu soare, lumină, sănătate.

Este aprobată construirea unei noi clădiri pentru băi la Mamaia, Primăria solicitându-i arhitectului Constantin Iotzu, profesor la Școala superioară de arhitectură din București, să facă proiectul. Acesta scria la 12 aprilie 1933 că "pasionat de program, am lucrat necurmat de atunci și am ajuns să realizez un proiect cu o frumoasă distribuție interioară și cu o monumentală înfățișare la exterior". Edificiul

propus de <primărie a se construi la mamaia trebuia să cuprindă 800 cabine de băi, solarii, cabine pentru băi calde de mare. Cabine pentru maseuri, un pavilion central care să cuprindă în mod obligatoriu încăperi pentru oficiul de propagandă turistică, încăperi pentru cabinetul medicului și pentru poliția plajei, poștă, telefon și telegraf, administrația băilor, încăperi pentru personal, un salon pentru consumație, un bar, bucătăria, oficii, depozite de alimente și băuturi, laborator pentru patiserie, o terasă de consumație acoperită, cu o suprafață de 1000-1300 mp.

Arhitectul Constantin Iotzu, în corespondența pe care o întreține cu autoritățile locale, descrie imaginativ noua construcție estimată de el la circa 27 milioane lei: "O fântână arteziană va contribui la răcoarea curții cu firul ei de apă, și va fi flancată de masa verde a unui svelt plop. Din această curte se intră în spațiosul vestibul în care două uși mari cu foi batante ale restaurantului și în care se află două mari scări monumentale și două cabine ascunse care duc la sălile de la etajele superioare."⁶

Cu siguranță pretențiile profesorului de la București au speriat pe cei puși să chivernisească bugetul local și cel de-al doilea arhitect care și realizează lucrarea este Ștefănescu, agreeat și de ministerul lucrărilor publice și al comunicațiilor. Memoriul relativ la construcția unui pavilion restaurant în stațiunea de băi Mamaia din municipiul Constanța cuprinde ca argumente: "Stațiunea balneară Mamaia este singura stațiune importantă la mare unde în fiecare an vin vizitatori din toate unghiurile țării chiar și din străinătate. Această stațiune, înainte de război, se prezenta cât se poate de atrăgător, atât ca poziție naturală cât și prin instalațiile de băi și a pavilionului-restaurant. După război, în vara anului 1922 pavilionul restaurant a fost distrus până la temelii de un incendiu. În locul lui s-a construit imediat o construcție rudimentară din lemn, care este utilizată și în prezent dar care prezintă un aspect respingător. Construcția propusă va fi din zidărie de beton și cărămidă cu temelie din beton armat, astfel încât pe lângă aspectul frumos ce-l prezintă să asigure și o durabilitate perfectă avându-se în vedere vânturile puternice din timpul iernii."⁷

⁴ Idem, dosar 13, 1933, fila 60

⁵ Huhulescu, Scarlat. Constanța, ieri, astăzi, mâine. Tomis, Kiusttenge. Constanța Constanța, Tipografia Lucrătorii asociați, 1934, pag 11-13..

⁶ Idem, fila 27,

⁷ Arhivele statului, fond primăria Constanța, dosar 46, 1943, fila 5

Centrul Cultural „Teodor T. Burada”, pe scena Festivalului Astra Multicultural, cu tradițiile tătarilor și aromânilor

Adina BOCAI

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a participat, în perioada 13 – 15 iulie 2018, la cea de-a treia ediție a evenimentului „Astra Multicultural” de la Sibiu. Evenimentul, organizat sub egida Anului European al Patrimoniului, a fost organizat de Muzeul Astra din Sibiu, scopul manifestării fiind acela de a pune în valoare patrimoniul cultural multietnic din România.

În vederea unei reprezentări cât mai bune a județului Constanța, Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada” a lansat invitația de a participa la acest eveniment comunității tătare din Cobadin și aromânilor din Constanța. Astfel că, pe scena de pe lac din incinta Muzeului în aer liber, au evoluat, alături de reprezentanți ai diferitelor zone etnofolclorice din țară, ansamblurile Canlar, al Uniunii Democrate a Tătarilor Turco – Musulmani din România – organizația Cobadin, coordonat de Ailis Molamet, și Iholu, al Comunității Aromâne din Constanța, coordonat de Mirela Goga.





Pe lângă reprezentațiile de la scenă, cele două ansambluri au avut și un program de animații în zona morilor de vânt din incinta muzeului. În cadrul acestui program, tătarii și aromânii și-au prezentat costumele, interacționând cu vizitatorii, cărora le-au dezvăluit aspecte ce țin de obiceiurile celor două comunități. La secțiunea gastronomică, a participat o echipă a UDTTMR Cobadin, coordonată de președinta filialei, Seviran Molamet, membrii echipei preparând timp de două zile, pentru participanți și pentru vizitatori, toy çorbası (ciorbă de nuntă), bakla (fasole), kawurma (tochitură de vită), şuberek (plăcintă cu carne) și cantık (plăcintă cu carne).



Ceasul bun și ceasul rău în zilele bune sau rele

Dr. Flori IUHAȘ

În imaginarul românesc, la nașterea și moartea omului – când îi cade steaua – participă întregul Univers. Expresia binecunoscută „a avea steaua sa”, este legată de această credință. **Ceasul bun** este momentul favorabil la nașterea copilului, când se crede că ar apărea pe cer o stea care îi va călăuzi viața până la moarte. În tradiția ancestrală românească, viitorul copilului nu este legat numai de ceea ce i-au prezis Ursitoarele ci și de timpul nașterii, care este și el sortit. În funcție de cum „i-a venit sorocul” să se nască, îi este predestinată omului o anumită existență. În schimb, **Ceasul rău** este o nălucă demonică de noapte care umblă, îmbolnăvește, îndeamnă la rău și pocește sau omoară pe cei ce-i ies în cale, sinonim cu Ceas



Slab. Aproximarea ceasului rău poate fi recunoscută după țiuitul produs de acesta în timpul zborului.

Ceasul rău și Ceasul bun cu echivalentele lor, Nenoroc și Noroc sunt executanți ai predestinării sorții, personificări ale unor aspecte, hotărâri de etapă sau finale ale Urselor, nu transfigurări ale destinului însăși. Sau ne facem noi ziua și ceasul bun?

MARȚEA ȘI SÂMBĂTA AU FIECARE DIN ELE CÂTE TREI CEASURI RELE, SPRE DEOSEBIRE DE CELELALTE ZILE CARE AU UN SINGUR CEAS MALEFIC.

Măreția astrală a existenței pământești, exprimată de versul mioritic *Și la moartea mea/ va cădea o stea!*, este legată de credința țăranilor care, la vederea pe cer a traiectoriei luminoase a unei comete, spun că a mai murit un om sau își pun o dorință, cu convingerea că se va împlini.

Ceasul bun al nașterii este amintit și în descântece, ca element ce marchează starea generală a individului: „*Și Ion să rămână/ Curat, luminat,/ Ca argintu' strecurat,/ Că în ce ceas bun o născut/ Nici o nevoie de deochi n-o avut*”. Zilele săptămânii și ale anului favorabile pentru naștere se considerau duminicile și marile sărbători. Timpul benefic era cel diurn, de la începutul zilei, după cântatul cocoșilor, între miezul nopții și ivirea zorilor.

Momentul temporal de început al zilei, căruia îi spunem în general *dis-de dimineață, pe la cântători, în zorii zilei*, simbolizează intervalul de timp în care lumina este încă neprihănită, momentul genezei, când nimic nu este viciat. Dimineața este un simbol al făgăduinței, al așteptării, e ora vieții paradisiace, dar și cea a încrederii în sine, în ceilalți, în existență.

În *Calendarul popular*, duminica este ziua care celebrează victoria binelui asupra forțelor răului acumulate în timpul săptămânii anterioare. Lunea, care marchează începutul săptămânii este considerată benefică pentru începerea activităților umane. Timpul săptămânii se împlinește joia care reprezintă „puterea săptămânii”, după care timpul se degradează, condiție obligatorie pentru înnoirea lui.

Ceasul bun este mai ales un ceas din zi. Ceasul bun se ivește în orice răstimp din zi. Este reprezentat printr-o femeie frumoasă care înlesnește buna

desfășurare a unor evenimente ce converg la înfăptuirea destinului celui în cauză.

În actele magice, descântece, vrăji, scoaterea din pământ a unor plante terapeutice sau divinatorii, norma performării indică un timp ritual legat de un reper esențial în orizontul spiritual al imaginarului tradițional românesc și care vizează un anumit timp specificat în ore și zile pozitive sau negative. „În Vinerea Omanului (prima zi de vineri după *Lăsata secului de Paște*), mamele fetelor plecau la scăpătatul soarelui, pe muțește (dacă era necesar se înțelegeau numai din semne), în căutarea *breiului*” (Ion Ghinoiu, 2008, p. 44), o plantă magică invocată de femei în medicina și cosmetica populară.

În descântecele contra diverselor afecțiuni dubla ipostaziere a actantului imaginat de text („diaconese”-„preotese”) în relație cu numărul 9, alături de imaginea bisericii, de actul spălării rituale și de timpul calitativ benefic al începutului zilei accentuează semnificațiile purității și sacralității, ale renașterii ființei. Contrastul dintre bine și rău și izolarea celui din urmă conduc la eliminarea treptată a bolii până la anularea ei: „*Nouă diaconese,/ Nouă preotese,/ De dimineață s-au sculat,/ Pe fețe s-au spălat/ Și la biserică au plecat/ Și pe bubele dulci nu le-au chemat;/ Ele se supărară/ Și din vârf se plecară,/ Și din rădăcină se secară*” (Nicoleta Coatu, 1998, p. 69).

Ceasul bun este invocat în urările românilor „să fie într-un ceas bun” precum și în poveștile și basmele populare: „- Măi fârtate, eu sunt fratele tău de cruce, iată-mă acum ajuns ca împărat în împărăția mea! Am plecat în lume precum ne-a fost vorba, să te cauți și iacă am dat de tine chiar în ceasul cel bun” (Cristea Sandu Timoc, „Frați de cruce”).

În *Biblie*, ziua bună este considerată cea a venirii Domnului în ajutorul nostru. „Să nu întorci fața Ta de la mine; în orice zi mă necăjesc, pleacă spre mine urechea Ta! În orice zi Te voi chema, degrabă auzimă! Că s-au stins ca fumul zilele mele și oasele mele ca uscăciunea s-au făcut... (Psalmul 101, 8) (2, 3, 4)”.

Vedem astfel că există și zile și ceasurile rele.

Mulți cred că atunci când îți ții urechile, trece Ceasul Rău și cauți să-l pocească pe om. Boala pe care o aduce se numește chiar *Ceas rău* și „se capătă dintr-o spaimă” sau dintr-un spirit rău care vine insinuos: „*Ceas Slab/ Ceas Alb,/ Ceas înnegrit,/ Ceas năpârcit,/ Din prag ai sărit în casă,/ Din prag ai sărit pe masă,/ Din masă în blid,/ Din blid în lingură,/ Din*

lingură N. te-a sorbit/ Și carnea i-ai betejit...” (Tudor Pamfile, 2008, p. 257).

Poate apărea în orice zi a anului dar, marțea și sâmbăta au fiecare din ele câte trei ceasuri rele. Pentru a se feri de răul pe care îl aduce, oamenii se închină, bat cu degetul în lemn și îl invocă pe Dumnezeu prin formula: *Doamne ajută!*

Romulus Vulcănescu (1987, pp. 437 - 438) afirmă că săteanul se orienta după umbre și licurici; în noapte după zgomotul animalelor domestice sau sălbatice, zborul liliecilor, fluturilor de noapte, ciripitul sau gânguritul unor păsări și după cântatul cocoșilor. Empiric, miezul nopții se măsura în trei ceasuri zise *ale cântătorilor*, care corespundeau celor trei cântări de cocoși (care uneori erau în coruri de cucuriguri), desemnând începutul ceasurilor nefaste, rele, demonice din noapte - cel de la 12 noaptea -, toiu activității lor, cel dintre 1,30 și 2 din noapte și încetarea oricărei activități demonice, la 3 - 3,30 din noapte. Aceste așa zise *trei ceasuri din noapte* erau considerate nefaste pentru că în intervalul lor se credea că circulă în voie demonii, semi-divinitățile rele (iezele, ielele, strigoii, moroi, pricolicii, tricolicii, zburătorii, Muma-pădurii, Fetele pădurii etc.) ca și nălucile vrăjitoarelor, oamenii răi și animalele infernale. Cel surprins în drum de ele, trebuia repede să zgârie pe pământ în jurul lui un cerc și să stea neclintit în mijlocul lui, rugându-se la *Fărtat* să-l apere de ceea ce vede sau aude în juru-i. Era un rit de apărare magico-mitică, conform căruia practicantul trebuia să reziste în cerc până la a treia cântare a cocoșilor, înainte de apariția zorilor, când toate făpturile demonice dispăreau. Românul numea aceste ceasuri nefaste din noapte : ceasuri rele, ceasuri de nenoroc.

Ceasurile rele sunt personificate mitic în făpturi cu înfățișări monstruoase (cu capul cât banița, ochii cât pumnul, gheboase, șchioape, cocârjate, vinete, galbene-sau negre, cu gheare, în loc de dinți cu cuțite etc.) „Înfățișările lor erau asimilate tipurilor de boli ușoare sau grele, vindecabile sau mortale și tipurilor de infirmități generale oamenilor și animalelor. Despre aceasta categorie de personificări mitice pomenesc îndeosebi descântecele. În bulgara veche, în care au intrat multe elemente comune tracilor nord și sud dunăreni, *ursita*, sau menirea urselor se numește „narok”, echivalentul norocului la români, care nu era altceva decât „personificarea sentinței destinului” sau al sorții (Romulus Vulcănescu, 1987, p. 438).

Dependența, principalul predictor

Dragoș Florin CONSTANTINESCU, psiholog, psihoterapeut –
hipnoză clinică și terapie ericksoniană

Dependența reprezintă o condiție (stare) în care o persoană se angajează în folosirea unei substanțe sau a unui comportament pentru care recompensele oferă un stimulent convingător pentru a continua în mod repetat comportamentul, în ciuda unor consecințe dăunătoare. Dependența poate implica utilizarea de substanțe (alcool, droguri, nicotină etc.) sau anumite comportamente (jocuri de noroc, jocuri video etc.).

Atât utilizarea substanțelor, cât și comportamentele dependente sunt adesea însoțite de stări depresive, anxioase sau de alte probleme preexistente.

Există factori genetici, mulți factori sociali, psihologici și de mediu care pot avea o influență puternică în dezvoltarea unei personalități dependente, însă principalul factor care corelează cu dependența este capacitatea scăzută de a tolera frustrarea (impulsivitatea).

Impulsivitatea poate fi descrisă ca reacții rapide, neplanificate la provocări interne sau externe, cu atenția concentrată asupra aspectelor imediate și mai puțin asupra consecințelor.

Persoanele impulsive aleg, de regulă, recompensa mai mică, mai rapidă în defavoarea recompensei mai mari, întârziate. Acest lucru se datorează distanței relative în timp comparativ cu răsplata imediată. Depășirea acestei tendințe este un instrument important de prevenire deoarece ne poate învăța să tolerăm întârzierea sau ne poate dezvolta capacitatea de a aștepta să obținem ceea ce ne dorim. Acestea se pot generaliza și pentru alte aspecte ale vieții cotidiene care implică alegeri cu consecințe pe termen lung (de exemplu educație, viață sănătoasă etc.).

Adesea, impulsivitatea este asociată cu comportamente problematice. Alegerile pot fi satisfăcătoare acum, dar potențial dăunătoare pe termen lung. Eșecul de a rezista impulsurilor este considerat un obstacol important în calea unei strategii mai raționale, de succes pe termen lung.

Comportamentul impulsiv poate favoriza abuzul de substanțe, reducând importanța acordată consecințelor sale negative pe termen lung. Principala problemă cu cele mai multe comportamente de dependență este aceea că

costurile (consecințele negative) apar în viitor, în timp ce plăcerea se întâmplă în prezent.

Perioada din viață cea mai vulnerabilă în experimentarea și abuzul de substanțe este adolescența. Impulsivitatea și căutarea de senzații tari sunt, în general, ridicate în adolescență, însă se diminuează pe măsură ce înaintăm în viață. Concret, reducerea (evaluarea mai mică) a recompenselor întârziate își atinge apogeul în jurul vârstei de 12 ani și se diminuează în timp ce persoana se îndreaptă spre vârsta adultă (în jurul vârstei de 20 de ani).

Tinerii se gândesc la viitorul lor în același mod în care se gândesc la o persoană străină. Așadar, sunt mai puțin preocupați de bunăstarea lor în viitor. Acest lucru explică de ce adolescența și vârsta adultă timpurie sunt perioadele în care o persoană este cel mai probabil să devină dependentă (Sapolsky, 2017).

O caracteristică importantă a riscului la care se expune adolescentul este influența emoțiilor. Activitățile cele mai plăcute tind să fie văzute ca fiind mai puțin riscante decât cele care sunt de fapt mai sigure, dar mai puțin plăcute din punct de vedere emoțional. Cu cât este mai plăcut sentimentul atașat unei opțiuni, cu atât mai mic este riscul asociat ei. Acest aspect încurajează comportamentul de asumare a riscurilor.

Impulsivitatea este influențată și de alte evenimente (mai ales atunci când comportamentul impulsiv nu este o trăsătură de personalitate). Acestea includ: condițiile economice, speranța de viață sau mediul social în care trăiește o persoană. În aceste condiții, oamenii pot învăța că trăirea momentului prezent și neîncrederea în viitor reprezintă o strategie mai bună. De asemenea, tendința de a lua orice este disponibil imediat poate juca un rol important în decizia de a abuza de substanțe.

Studiile științifice au identificat personalitatea impulsivă ca fiind un predictor semnificativ pentru dezvoltarea comportamentelor de dependență (Argyriou și colab., 2018). De exemplu, problema consumului de alcool la studenți este semnificativ legată de controlul impulsurilor și de căutarea senzațiilor tari. Persoanele cu o impulsivitate ridicată sunt mai sensibile la efectele drogurilor. Mai mult decât atât, consumul de droguri regulat și

pe perioade lungi de timp conduce la amplificarea impulsivității, prin modificări în chimia creierului.

În concluzie, impulsivitatea (ca trăsătură de personalitate) face ca o persoană să fie mai vulnerabilă la utilizarea substanțelor, iar această trăsătură poate exista înainte ca persoana respectivă să devină dependentă. Astfel, examinarea impulsivității în această perioadă poate ajuta la identificarea acelor persoane cu un risc crescut de dependență.

Reorientarea unui individ de la satisfacerea imediată a impulsurilor și luarea mai multor

decizii orientate spre viitor reprezintă un pas în promovarea autocontrolului. De exemplu, dovezile arată că relațiile parentale calde, sensibile care presupun crearea unui cadru emoțional securizant și stabilirea unor limite clare, împiedică adoptarea unui comportament riscant. Pe măsură ce autonomia personală crește în liceu, interacțiunile nesupravegheate ale tinerilor cu colegii sunt influențate de simțul valorii personale și de respectul de sine internalizat din interacțiunile parentale din trecut.

dragos.constantinescu.psi@gmail.com

Info - Datina

„Povești românești pentru copiii de peste Prut”

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, alături de Consiliul Județean Constanța anunță demararea proiectului „Povești românești pentru copiii de peste Prut” prin intermediul căruia se urmărește colectarea de cărți pentru copii în limba română. Materialele colectate vor fi distribuite către școlile din zona rurală din apropierea orașului Chișinău. Obiectivul acestui proiect este acela de a relua legăturile istorice și culturale dintre poporul român și cel de peste Prut în vederea valorificării tradiției, a elementelor ce țin de etnologie, etnografie și sudarea relației de strânsă prietenie dintre cele două.

Cei dornici să doneze sunt așteptați la sediul central al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” (Bulevardul Tomis, nr. 110) până la data de 31 august 2018.

Proiectul se derulează în contextul marcării Centenarului Marii Uniri, prilej cu care s-au redeschis, la începutul anului, și discuțiile cu privire la reînnoirea parteneriatului dintre Societatea de Etnologie din Republica Moldova și Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Întâlnirile care au avut loc la Chișinău în perioada 19-21 martie 2018 între cele două instituții, au servit drept punct de plecare pentru derularea unor proiecte comune în domeniul conservării și promovării patrimoniului cultural imaterial. Se urmărește în acest sens dezvoltarea unei comunicări interregionale care să deservească apropierii și diversificării procesului de colaborare dintre cele două instituții și în egală măsură îmbogățirii, prezervării și valorificării patrimoniului cultural al Republicii Moldova și al României.

Cristina ISPAS

În numărul precedent al revistei am adus în atenția cititorilor o serie de colinde specifice zonei Dobrogei, culese de către părintele Preda Ionescu între anii 1928-1938. Deși munca pentru acumularea - sau tezurizarea, în măsura în care ne este îngăduit să o numim așa - a materialelor a fost una asiduă, roadele au întârziat să apară, întrucât publicarea acestora în reviste de specialitate a fost în repetate rânduri amânată sau chiar sistată din varii motive.

Ca o arvună a ceea ce ar fi urmat să devină o culegere complexă de strigături (culese la nunți, în diferite sate și comune din Tulcea și Constanța) colinde, balade etc. dobrogene, părintele Ionescu a publicat, în anul 1939, o broșură tipărită cu tiraj restrâns, în speranța că informația odată diseminată va suscita interesul editurilor sau al instituțiilor de cultură care ar fi putut prelua efortul editorial. Lucrurile nu s-au întâmplat însă conform acestui proiect, iar materialele culese au rămas într-o lungă așteptare a luminii tiparului, până în anul 2018, când o mică selecție a fost realizată și prezentată în paginile revistei „Datina”.

Drept aceea, ca un omagiu adus atât părintelui Preda Ionescu, plecat la cele veșnice în anul 1979, cât și dragostei și prețuirii sale pentru folclorul dobrogean, cristalizată într-un consistent manuscris nepublicat încă, dorim să împărtășim periodic câteva

dintre roadele acestei munci asidue și încă nefructificate la adevărata valoare.

CORBEA

Foaie verde și-o lalea
Ascultați boieri ceva,
Să vă spunem de Corbea
Temniță neagră de piatră
Și cu ușa ferecată
Pământ negru-ntunecat,
Zace Corbea răsturnat,
Răsturnat și greu lovit
Și la piept pecetluit
Cu cinci litri de argint
Pedeapsa de pe pământ,
De n-am văzut văzut de când
sunt.

Foaie verde și-o lalea,
Și Paștele când sosea
Mama Corbii că venea
Cu trei ouă roșioare
Și cu două păscușoare
Să ducă Corbii de mâncare
Iară mă-sa când sosea
La temniță se ducea
Și cu jale mi-l striga:
- Corbeo, corbușorul maichii
Răspunde-mi tu printre gratii,
De ești viu ca sa te știu,
De ești mort să te jelesc
Pe la popi să te slujesc.
-Maică, măculița mea,
Viața mea e tot mai grea,
Nu sînt mort să mă jelești,
Pe la popi să mă slujești.
Dar tu maică ca să știi
Eu când am intrat aici,
Broaștele cît ouăle
Și șerpii cît ațele;
Și-acum sînt cît ploaștele
Și șerpii cît furcele
Eu maică le-aș bijmui(birui)
Una nu pot birui,
O pustie de șerpoaică

Rea e ca și o tigroaică,
Cînd se-ntinde
Mă cuprinde,
Se zgîrcește,
Mă topește.

Informator: Bucur Tincu,
neștiutor de carte, de 50 ani,
com. Topolog - fost jud. Tulcea-
raionul Hîrșova

SOARELE ȘI LUNA

Foaie verde și-o cicoare,
Umblă soare să se-nsoare
Că lui vremea i-a venit
Savai de căsătorit.
Și el frate mi-a umblat.
Și el mult mi s-a plimbat
Nouă ani, mări, pe pământ
Și nouă pe sub pământ,
Potrivită n-a găsit
Și lui, măre, de iubit,
Tot de seama lui
Chipul soarelui.
Dacă vedea și vedea,
Jos pe pământ el se lăsa
Și-acolo el îmi găsea
Pe Ileana Sîmziana,
Surioara Soarelui,
Potrivită chipului.
Țesea fir și ibrișin
Să facă lui Soare zăbun,
Țesea sculuri de mătășă
Să facă lui Soare cămașă.
Soare, mări, s-apropia
Și din gură îi spunea:
- Țeși, Ileano, țeși
Și de nuntă te grăbești,
Că eu soră am să te iau,
Ne-i vrea tu, dar eu te vreau
Că eu mult am mai umblat
Și mult, măre, m-am plimbat
Nouă ani pe pământ
Și nouă pe sub pământ,
Potrivită n-am găsit

Și-amîndoi ne-am potrivit.
Atunci sora îi spunea
Și din ochi ea lăcrima:
- Soare, soare,
Frățioare,
Numai cînt ai cuvîntat
În grele păcate-ai intrat.
Unde frate s-a văzut
Și frate s-a pomenit
Să ia frate pe surioară
Ca sa fie-n lume jale.
Eu pe tine te-oi lua
Cînd frate tu mi-oi făcea
O scară mare de fier
Cu cuiele de oțel
S-ajungă la 'naltul cer.
Iară soare ca un sfînt
Numai cu gîndu-a gîndit
Și-o scară mare s-a făcut.
O scară mare de fier
Și cuiele de oțel
S-a ajuns la-naltul cer;
Pe pămînt întuneca
Multă lume se-ntrista,
La Dumnezeu lumina.
Dumnezeu cînd îl vedea
El prea bine că știa
Și din gură îi spunea:
- Soare, Soare luminate,
Trupșorel făr-de păcate,
Iată sa te duci să cazi în
genunchi,
La porțița raiului
S-ascuți vocea graiului
Adam ție ți-o vorbi
Acole cînd vei sosi,
El cu pravila pe genunchi
Ție, mări, ți-o ceti
Dacă, măre, s-o putea
Pe sora ta ți-oi lua.
Iară soare ca un sfînt
Numai cu gîndu-a gîndit
Și la rai cînd a sosit
Adam nu-l mai întreba
Că și el bine știa
Și de mîină mi-l lua
Și prin iad că mi-l băga.
Și prin rai el mi-l scotea.
Și la poartă îmi stătea
Și pe Soare-l întreba:
- Soare, Soare luminate,
Trupșorel făr de păcate,
Pe unde tu mi-ai intrat
Ce-ai văzut și ce-ai aflat?

- Văzui iadul întunecos
Prea urît și mocirlos.
Si viermii neadormiți
Pe toți cei nelegiuiți,
Lăutoarea laptelui
Ardea-n para focului.
Și eu am mai văzut
Pe unde am trecut:
Niște pomurele,
Negre erau ele
Ele îmi plîngeau
Si se văitau:
- Vai de noi
De noi,
De părinții noștri
Si de nașii noștri
Cari ne-au făcut.
Care ne-au crescut,
Nu ne-au botezat
Și nici creștinat.
Cînd ei vor veni
Mai rău or găsi
- Pe unde ai ieșit
Ce-ai văzut, ce-ai auzit?
- Văzui raiul luminos,
Prea mîndru și prea frumos
Și eu, măre, am mai văzut
Pe unde am mai trecut
Niște pomurele,
Verzi erau și ele
Și prin pomurele
Niște păsărele,
Albe erau ele
Și îmi tot oîntau
Și îmi ciripeau:
- Ferice de noi
De părinții noștri
Și de nașii noștri
Care ne-au făcut,
Care ne-au crescut
Și ne-au botezat
Și ne-au creștinat.
Cînd ei vor veni
Mai bine-or găsi.
Și la tulpina pomilor
Stă masa bătrînilor.
Adam îl privea
Și mi-l întreba:
- Soare, Soare luminate
Trupșorel făr de păcate,
Placă-ți iadul,
Placă-ți raiul?
Dar Soare drept îmi sta
Și din gură așa grăia:

- Mie îmi place raiul
Dar mai bine iadul.
Adam se supăra
Și de mîină îl lua
Și vînt lui îi făcea,
Iară Soare cum cădea
Tot la soră se ducea
Și din gură îi spunea:
- Țeși, Ileano, țeși
Și de nuntă te gătești,
Că eu mi-am făcut
Precum mi-ai cerut
O scară de fier
Cuie de oțel
Pîn-la-naltul cer,
Dar sora îi răspundea:
- Eu pe tine te-oi lua
Cînd tu frate mi-oi făcea
Un pod mare
Peste Mare
Și la capul podului.
La răscrucea drumului
O mică bisericuță
Și la turn c-o cruciuliță,
Și tu frate să-mi aduci
Patruzeci de preoți sfinți
Și cincizeci de grămălici
Ca ei frate să citească
Cu toți să pravoslovească
Cununia noastră-ntreagă
Să ne fie cînt mai dragă
Iară Soare ca un sfînt
Cu gîndul cum a gîndit
Un pod mare a făcut
Si pe soră c-o lua
La biserică pleca.
La pod cînd îmi ajungea,
Picior pe pod cînd puneă,
Podul se cutremura
Parca Dumnezeu nu vrea.
Iară Soare priceput
Să fie cum el a vrut
Pe soră de mîină o lăsa
Pîna podul ei trecea.
Daca podul îmi trecea
Iar de mîină se lua
Și-n biserică intra
Și soră-sa ce grăia?
- Patruzeci de preoți sfinți
Și voi cincizeci grămălici
Voi, măre, ca să-mi citiți
Nu de dalba cununie
Ci să-mi citiți de frăție,
Lumînările să-mi ardă

Toată lumea ca să vadă;
 Iar de-oți ceti de cununie
 Și nu-mi citiți de frăție
 Toți, mare, să-mi amuțiți
 Preoți sfinți și grămățici,
 Lumînările să se stingă
 Întunerecul să ne cuprindă.
 Patruzeci de preoți sfinți
 Și cincizeci de grămățici
 Nu-mi citeau ei de frăție
 Ci-mi citeau de cununie.
 Toți, mare, că-mi amuțeau,
 Lumînările se stingeau.
 Atunci Soare ce-mi făcea?
 El de mînă o lua,
 Acasă cu ea pleca
 La pod cînd îmi ajungea
 Atunci sora îi spunea:
 - Unde frate s-a văzut
 Și cînd s-a mai făcut,
 Mireasa înainte
 Nu-i tocma cuminte
 Și mirele-n urmă
 Ca cîinele la turmă?
 Ci eu frate am văzut
 Cum din străbuni e făcut
 Mirele-nainte
 Așa e cuminte,
 Mireasa în urmă
 Că-i făr-de cununa.
 Ea pe Soare-l înșela
 Și-naintea ei mi-l da
 Și pe pod cînd se urca
 Ea din gură așa grăia:
 - Decît eu soția lui
 Surioara Soarelui
 Hrană racilor să fiu
 Vie nu voi să mă știu.
 Și în mare că-mi sărea
 Dumnezeu nu mi-o lăsa,
 În lună mi-o prefăcea
 Și pe cer că mi-o lîpea.
 Și-atunci luna îi grăia:
 - Soare soare,
 Frățioare,
 Să dea Bunul Dumnezeu
 Să facă pe gîndul meu
 Cînd tu-i fi la apus
 Eu să fiu la răsărit.
 Tu îi fi la răsărit
 Și eu să fiu la apus,
 De văzut ne-om mai vedea
 De-ntîlnit nu ne-om putea,

Iar cînd noi ne-om întîlni
 Lumea că s-o prăpădi.

Informator: Iordache Trandafir,
 de 48 ani, neștiutor de carte,
 com.Dăieni - jud. Tulcea

COLIND DE TINERI **CĂSĂTORIȚI**

La aceste curți, l-aceste
 domnii,
 Ler oi Doamne ler¹
 La aceste dalbe visterii,
 Ce-a născut
 Doamne-a crescut,
 Crescutu-mi-a de doi meri,
 Crecutu-mi-a și doi peri,
 Doi meri-nalți și minunați,
 La tulpină depărtați,
 La vîrșor-amestecați.
 La tulpina merilor
 Și la umbra perilor
 Este-un pat
 Mare-ncheiat
 Cu scînduri dalbe de brad
 Cu zăstălnița² de fag.
 Dar de cine e lucrat?
 (N) mi l-a lucrat,
 Tatăl său mi l-a-nvățat
 Și pe pat
 E așezat
 Chiuloțică³-vărgățică
 Și-o pernă neagră-ncheiată
 De soție e lucrată,
 Tot de maica sa-nvățată.
 Și în pat
 Îmi e culcat
 (N) cu soața lui
 Pe brațele dumnealui.
 Ei dormise cît dormise,
 Soața din somn se trezise
 Și-ntr-un cot se răze mase
 Și din gură așa grăise:
 - Scoală, dragă, fii dormit,
 Căci mi-a nins, mi-a vîforît.
 (N) din somn se trezise
 Și prin fereastră privise
 Și din gură așa îmi zise:
 - Taci, nevastă,
 Nu fii proastă,

¹ Se repetă după fiecare vers

² Marginea patului

³ covertură

Nu mi-a nins, n-a vîforît,
 Nu ne facem de urît,
 Vînt de vară a adiat,
 Flori din măr s-a scuturat,
 Peste noi s-a revărsat
 Peste noi
 Pe amîndoi.
 Culcă-te și vei dormi
 Pîn-ce soare o răsări,
 Fețele noastre o rumeni
 Și-ale noastre,
 Și-ale voastre.
 Dar și (N), bun jupîn,
 Bun jupîn și bun stăpîn,
 El să fie sănătos
 Cu-a lui casă,
 Cu-a lui masă
 Cu-a lui soață frumoasă.

Informator: Voicu Cocor, de 54
 ani, știutor de carte, com. Elena
 Pavel – fost jud. Tulcea – rai.
 Hîrșova.

„Jurnal de România. Constanța” - invitat în proiectul unei școli de vară din Banat

Spectacolul Teatrului de Stat Constanța, „Jurnal de România. Constanța”, a fost invitat și va participa la proiectul „Artă-n Casă - Școală de vară”, ce se desfășoară în Timișoara și în enclava culturală Ciclova - Ilinia - Socolari - Potoc, în „satele cu artiști” din apropierea Munților Aninei și cheilor Nerei.

Aflat la a doua ediție, proiectul organizat de Asociația Culturală Contrasens din Timișoara își propune să contribuie la pregătirea unei noi generații de operatori și manageri culturali care sunt puși în contact nemediat cu actori relevanți din domeniul culturii și industriilor creative.

„Dorim ca rezidenții noștri să înțeleagă amestecul de efort, inspirație, libertate, rutină, tradiție și experiment pe care actul cultural le implică, să vadă artiști din a căror muncă transpare bucuria și curajul și care au o voce în cultura contemporană, să audă discursuri diverse despre cultura făcută în sectorul independent și în cel public, despre relația artistului cu publicul și celelalte părți interesate”, spun organizatorii acestei tabere de creație.

Au fost selecționați ca rezidenți 23 de studenți la nivel de licență, masterat și doctorat în domenii legate de managementul cultural, iar spectacolul TSC va fi reprezentat pentru aceștia în data de 3 august, în Sala Studio - Casa Thea din localitatea Socolari.

„Jurnal de România. Constanța” este o dramă documentară care face parte dintr-un proiect mai larg al regizoarei **Carmen Lidia Vidu**. **Mirela Pană, Lana Moscaliuc, Turchian Guzin Nasurla, Florina Stănculeț, Laura Iordan Adrian, Alina Manțu** sunt cele șase voci ale spectacolului, care încearcă să răspundă la câteva întrebări: Cât de mult ne influențează localitatea noastră și cât de mult influențăm noi comunitatea din care facem parte? Cum trăiește un artist? Cum simt ei (artiștii) orașul astăzi, unde trăiesc, din ce se hrănesc? Cum arată Constanța trăită/văzută prin ei?

Grafica și editarea video sunt realizate de **Cristina Baci**, iar scenografia și costumele, de **Lăcrămioara Dumitrașcu**.

„Jurnalul de România” este un proiect multidisciplinar care reunește filmul experimental, artele vizuale și teatrul. Primul „episod” al a avut drept protagoniști șase actori din Sfântu Gheorghe.

Spectacolul constănțean a fost jucat recent și pe scena Schauspielhaus (Casa teatrului) din Viena, alături de spectacolul similar al Teatrului „Andrei Mureșanu” din Sfântu Gheorghe, în cadrul unui eveniment organizat de Institutul Cultural Român din Viena.

Copilărie de vară

Mirela STAICU

Eram acasă, la mama, la bloc, și era vară. Aveam bunici la țară, dar locuiau prea departe și părinții nu ne lăseau, pe mine și pe fratele meu, tocmai acolo. Deși ei fuseseră crescuți la țară, percepția generală de atunci îi îndruma să ne țină la oraș, pe asfaltul încins. Așa încât vacanțele mari le petreceam între betoane și (mult mai puține) mașini, căutând un petic de pământ, să jucăm și noi „Nouă pietre”, „Victoria”, „Cucii” sau „Țară, țară, vrem ostași!”. Eram vreo opt copii, adunați de pe la blocurile vecine, dar joaca devenea adesea plictisitoare pentru că lipsea ceva. Lipsea bunicul sau bunica, lipsea ulița



prăfuită, lipseau vacile care se întorceau seara de la pășune, lipsea lanul de porumb în care puteai să joci la infinit „De-a v-ați ascunselea”, lipsea somnul profund, după o zi plină de umblat desculț prin iarbă și praf. Lipsea copilăria de vară, la țară.

Cred, cu tărie, că există ceva poetic și foarte sănătos în petrecerea verilor cu bunicii, în mijlocul naturii, între animale felurite care locuiesc în curtea omului, desculț și fericit. Marile cărți s-au scris la țară, iar copilăriile care ne-au rămas întipărite în suflet și în inimă, despre care am auzit/citit/ascultat povești s-au petrecut tot la țară. Privilegiați erau cei

care se trezeau la cântatul cocoșului, care puteau alerga după rațe și găște prin curte, care mergeau la scăldat în zori și se trezeau, ca Nică a lui Ștefan a Petrei, fără haine. Copilul crescut în sânul bunicilor, care se bucură de răsfațul primit departe de părinți, care uită să mănânce sau să se spele la orele stabilite, are în suflet o bucurie care, altfel, e greu de dobândit. E bucuria sufletului pur, a libertății absolute, a gândului curat venit din tihna regăsită în sânul naturii. Viața la țară este, fără dubiu, mijlocul cel mai simplu de dobândire a unei liniști interioare ce contribuie la fericirea mult râvnită de ființa umană.

Din păcate, tot mai puțini copii au bunici la țară, întrucât tendința de urbanizare i-a mutat pe mulți spre mirajul unui oraș care încearcă să compenseze bucuriile spirituale cu cele materiale, oferind mijloace variate de divertisment și dezvoltare personală, în detrimentul activităților prin care omul se poate regăsi pe sine sau își poate oferi răgazul unei vieți tihnite și împlinite. Desigur, fiecare este conceput diferit, iar pentru unii viața liniștită nu garantează, neapărat, un trai fericit. Unii caută agitația, tumultul orașelor mari, aglomerația urbană, un stil luxos sau chiar o permanentă conectare la o viață socială, ce poate deveni, de multe ori, epuizantă. Însă, la sfârșit, când se face bilanțul sentimentelor, nu de puține ori introspecția relevă singurătatea în sânul mulțimii, poate cea mai mare amenințare pentru suflet a zilelor noastre.

Fericirea ne-o făurim noi, iar dacă ne stă în putință, ar fi excelent să le oferim celor mici o copilărie fericită, cât mai departe de ecrane, să îi îndemnăm să iasă din casă, să își facă prieteni reali, să îi învățăm jocuri vii, cu care am crescut și noi, să îi ținem aproape de natură, pentru că doar astfel pot pricepe lucrurile în complexitatea lor, dezvoltându-și creativitatea și imaginația. Să îi îndrumăm către cunoașterea afectivă, realizată prin iubirea față de tot ceea ce ne înconjoară, să fie blânzi cu cei din jur, să crească în puritate, pentru ca apoi, ca adulți, să țină piept adversităților vieții. Să le dăm lor, cei care ne vor clădi viitorul, posibilitatea de a crește frumos, pentru a putea apoi să aprecieze ceea ce au avut, ceea ce au și ceea ce pot dobândi dacă fac totul prin și din iubire.



foto: Iulia PANĂ



foto: Iulia PANĂ

